

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำมาเรียบเรียงนำเสนอตามลำดับดังนี้ คือ

พฤติกรรมการสอน

1. ความหมายของพฤติกรรม
2. ความหมายของการสอน
3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน
4. ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน
5. ลักษณะของพฤติกรรมการสอน
6. หลักและลักษณะของพฤติกรรมการสอนที่ดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี
6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย
7. ทักษะในการสอน

ทักษะกระบวนการ

1. ความหมายของทักษะกระบวนการ
2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
3. หน้าที่และบทบาทของครูในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

4. ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤติกรรมการสอน

1. ความหมายของพฤติกรรม

จรรยา สุวรรณทัต และภัทรา สุนทรทรัพย์ (2524) ได้เสนอความหมายของคำว่า "พฤติกรรม" ไว้ 2 นัย สรุปได้ดังนี้

1. ตามนัยทั่วไปหรือตามความเข้าใจของคนทั่วไป พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของคนและสัตว์ ได้แก่ การแสดงออกโดยกิริยาท่าทาง หรือการประพฤตินิติวิธีต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงออกทางสีหน้าและวาจา อาจเป็นการแสดงออกซึ่งเป็นปกติวิสัยในการดำรงชีวิต เช่น การกินอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน เป็นต้น และอาจเป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์ เช่น โกรธ กลัว ดีใจ เสียใจ เป็นต้น

การแสดงออกตามปกติวิสัยหรือ การแสดงออกโดยอารมณ์ที่ดี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ว่า อยู่ในสภาวะอย่างไร คนในอารมณ์ปกติ อาจแสดงออกเพียงทางเดียว แต่เมื่อมีอารมณ์รุนแรง อาจแสดงออกทุกทาง คือ ทั้งกิริยา วาจา และสีหน้า อย่างไรก็ตามคนส่วนมากย่อมเห็นว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของคน และสัตว์ และเป็นการแสดงออกที่บุคคลมองเห็นหรือสังเกตได้

2. ตามนัยทางจิตวิทยา พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ กิจกรรม ทุกอย่างของคน และสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือการกระทำที่สังเกตได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งในกรณีพฤติกรรมของคนสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้ เป็นพฤติกรรมภายนอก ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นกิจอย่างง่าย ๆ เป็นกิริยาท่าทางที่มักเกิดขึ้นโดยไม่มีเป้าหมาย หรือแรงจูงใจใด ๆ เช่น เสยผม สูดหน้า เป็นต้น พฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติการสะท้อน เป็นกิริยาอาการที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การสะดุ้ง เหนือแตก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย เป็นพฤติกรรมที่ถูกเร้าให้เกิดขึ้นหรือมีแรงจูงใจให้เกิดขึ้น เช่น การเดิน การพูด การร้องไห้ การหัวเราะ เป็นต้น

2.2 พฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ เป็นพฤติกรรมภายใน ได้แก่

การทำงานของอวัยวะภายในของร่างกาย ตลอดจนความคิด และอารมณ์ที่ถูกควบคุมไม่ให้แสดงออกมา

ธรรมรส โชติภุช (2524) ได้เสนอความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า
กระชับว่า "พฤติกรรม คือ การแสดงออกซึ่งความต้องการของคน"

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2526) ให้ความหมาย
ของคำว่า พฤติกรรม ไว้ว่า "พฤติกรรม น. การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทาง
กล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า"

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า
"พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะ
รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตเห็นการกระทำที่เกิดขึ้นหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การเขียน การอ่าน การตั้งใจ
การเสียใจ เป็นต้น นักจิตวิทยาได้แบ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. พฤติกรรมภายนอก หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นแล้วบุคคล
อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน เช่น การเดิน การวิ่ง การพูด เป็นต้น
พฤติกรรมลักษณะนี้สามารถวัดได้โดยตรงและง่าย เพราะสัมผัสได้โดยตรงด้วยอวัยวะสัมผัสทั้งห้า
2. พฤติกรรมภายใน หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นแล้วบุคคลอื่น
ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนด้วยตนเอง ต้องอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีการ
ศึกษาบางอย่างมาวัด จึงสามารถทราบถึงการกระทำนั้นได้ว่าเกิดขึ้นแล้วหรือกำลังเกิดขึ้น
พฤติกรรมภายในได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การคิด หรือการตัดสินใจ เป็นต้น"

จากความหมายของคำว่าพฤติกรรมดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า
พฤติกรรมหมายถึง การกระทำ หรือการแสดงออก ซึ่งอาจจะจงใจหรือไม่จงใจให้
เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นการกระทำหรือการแสดงออกที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ตาม

2. ความหมายของการสอน

ชม ภูมิภาค (2516) กล่าวว่า "การสอน หมายถึง การกระทำของครู เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดผลตามความมุ่งหมายที่การศึกษาได้วางเอาไว้ ซึ่งวิธีดำเนินการสอนย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่ความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้เกิดอะไรแก่ผู้เรียน"

น้อมฤดี จงพฤษะ (2517) กล่าวว่า "การสอน หมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยสะดวกและง่ายตาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทางกาย สมอง อารมณ์ และสังคม"

เป็รื่อง กุมุท (2517) กล่าวว่า "การสอน เป็นกระบวนการแห่งการร่วมมือระหว่างครูกับผู้เรียน เป็นกระบวนการที่มีทั้งปฏิบัตินิยาร่วมบรรยากาศ ที่ครูกับนักเรียนเข้าใจกัน ย่อมส่งเสริมความงอกงามให้แก่การเรียนรู้ และความงอกงามนี้ไม่ใช่งอกงามทางด้านสติปัญญาเพียงด้านเดียว แต่น่าจะมีความงอกงามด้านอื่น ๆ อีกด้วย บรรยากาศแห่งความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเป็นกันเองจะช่วยให้การสอนบรรลุผลสำเร็จ ไม่ว่าในห้องเรียน ในบ้าน หรือสถานที่ใดก็ตาม"

ละออ การุณยะวณิช และคณะ (2518) ให้ความหมายว่า "การสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่กระทำหรือส่งเสริม หรือการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามขึ้นมา โดยหมายถึงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสามารถปรับตัวเองให้ชีวิตมีความสุข"

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2524) กล่าวว่า "การสอน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน"

อลงกร จันทราภรณ์ (2526) กล่าวว่า "การสอน คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่ การจัดประสบการณ์ชีวิตให้แก่ผู้เรียน การถ่ายทอดความรู้ ฝึกให้ขบคิดปัญหาต่าง ๆ การจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมกิจกรรม แนะนำแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษา จัดสถานการณ์ให้มีการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา"

สมณ อมรวิวัฒน์ (2528) กล่าวถึง ความหมายของการสอน สรุปได้ว่า การสอน คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวว่า "การสอน ในปัจจุบัน ควรจะหมายถึง การจัดเตรียมสถานการณ์ หรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมหรือช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดค้นและพัฒนาตนเอง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข"

อารี สันหลวี (ม.ป.ป.) กล่าวถึงความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอน คือ มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายหนึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการเรียนรู้ในอีกฝ่ายหนึ่ง การสอนเป็นการกระทำที่รู้สึกตัว มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าวิธีสอนยังไม่เหมาะสม อาจทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงก็ได้"

คิมบอล ไวลส์ (Kimball Wiles, 1957) ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การสอน คือ การชี้แนะ หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำ จัดหาวัสดุ และส่งเสริมให้คิดทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนอยาก رؤ้อยากเห็น
2. การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้ แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ตามความจริง ให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจ และรับไว้ได้
3. การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง
4. การสอน คือ การแนะแนวทางให้ผู้เรียน โดยที่ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริงงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่พึงปรารถนาสมกับจุดประสงค์ของการศึกษา

โนอา เวบสเตอร์ (Noah Webster, 1966) กล่าวว่า "การสอนคือการอบรอมอย่างหนึ่งที่มีมุ่งให้ความรู้ให้ยังสีกภายในได้ การได้รู้ ได้ฝึกในสิ่งที่จะให้รู้เป็นการสอน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสอนเป็นการถ่ายทอดความรู้ และการสร้างความเชื่อเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีสติปัญญา"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้เป็น 2 นัย คือ

"1. การสอน หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป

2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย"

จากความหมายของการสอนดังกล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการสอน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของครู เมื่อสร้างประสบการณ์อันมีประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยอาจมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์โดยตรง หรือครูอาจเป็นเพียงผู้วางแผน เตรียมการ อำนวยความสะดวก ตลอดจนให้คำปรึกษา โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสบการณ์ให้เกิดแก่ตัวผู้เรียนหรือ เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน

หจัน สะเนียร์ชัย (2515) กล่าวว่า "พฤติกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรม วิธีการ และการแสดงออกทุกชนิดที่ครูใช้หรือปฏิบัติตนในการสอนแต่ละครั้ง"

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2526) ได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้ว่า - "พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกมา เพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ถ้าครูแสดงออกเรียกว่า พฤติกรรมของครู ถ้านักเรียนเป็นผู้แสดงออก เรียกว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน"

วราพร มุ่มมณี (2529) กล่าวไว้ว่า "พฤติกรรมการสอน คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกเพื่อมุ่งพัฒนาให้นักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้"

เนด เอ แฟลนเดอร์ (Ned A. Flander, 1970) กล่าวว่า "พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำของครูที่เกิดขึ้น ในระหว่างการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน"

จากความหมายของพฤติกรรม และความหมายของการสอนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกในขณะทำการสอน เพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

4. ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

การเรียนการสอนในชั้นเรียนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 2 ฝ่าย คือ ครู และนักเรียน ฉะนั้นพฤติกรรมของบุคคลทั้งสองฝ่าย คือ พฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน จึงมีความเกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะพฤติกรรมการสอนของครู นอกจากจะเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนแล้วยังมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในเรื่องความสำคัญของพฤติกรรมการสอนนี้ ได้มีผู้ให้ทรรศนะไว้ต่าง ๆ กันดังนี้คือ

วิญญู สาร (2522) กล่าวไว้ว่า "ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และครูเป็นผู้ที่ทำให้แผนการศึกษาแห่งชาติดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างได้ผล" นั้นหมายความว่า ไม่ว่าปรัชญาการศึกษา หลักสูตร และประมวลการสอนจะเขียนไว้ดีเพียงใด หากครูผู้สอนขาดความรู้ความสามารถที่จะนำมาปฏิบัติ หรือมีพฤติกรรมการสอนที่ไม่เหมาะสมแล้ว ก็เป็นการยากที่จะดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งก็ย่อมจะมีผลทำให้การศึกษาด้วยคุณภาพลงด้วย

พริส ฮัทมาคินท์ (2524) มีความเห็นว่า "พฤติกรรมการสอน หรือวิธีการสอนของครูนั้นมีความสำคัญยิ่งกว่าเนื้อหาหรือความรู้ที่ต้องสอนจริงเสียอีก ทั้งนี้เพราะครูต้องรู้จักใช้วิธีการสอนที่ดีและมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมจึงจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นได้"

ธีรยุทธ์ เสนิงศ์ ๓ อยุธา (2526) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพฤติกรรมการสอนไว้ สรุปได้ว่า ถ้าครูมีพฤติกรรมสอนที่ดีย่อมจะผลักดันให้พฤติกรรม การเรียนของนักเรียนดำเนินไปในทางที่ดีด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูมีพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่น มีพฤติกรรมสอนใดข้อข้อบ่งชี้ ๆ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ย่อมจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเรียนที่ไม่ดี คือ เกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจหรือไม่ตั้งใจเรียน และเมื่อนักเรียนไม่ตั้งใจเรียนย่อมไม่เกิดการเรียนรู้อะไร เมื่อไม่เกิดการเรียนรู้อะไร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนย่อมจะไม่ดีตามไปด้วย ดังนั้น ถ้าครูเอาใจใส่และควบคุมพฤติกรรมการสอนของตน ให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรหรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่กำหนดไว้ ย่อมทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของการศึกษา

พยุงค์กดี สนเทศ (2531) กล่าวถึงความสำคัญของพฤติกรรมการสอน สรุปได้ว่า พฤติกรรมสอนที่เหมาะสม เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความพอใจ รักใคร่และศรัทธาในตัวครู อันจะเป็นผลทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็จะดีตามไปด้วย

อาร์โน เอ. เบลแลค (Arno A. Bellack, 1963) ได้ให้แนวคิด ว่าพฤติกรรมสอนของครูในชั้นเรียน จะมีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยจะมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้อะไร และพฤติกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน อิทธิพลของครูในชั้นเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. อิทธิพลทางตรง หมายถึง กิริยาที่ครูแสดงออกมาแล้วจะทำให้ นักเรียนตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ครูต้องการอย่างเลี่ยงไม่ได้ อิทธิพลประเภทนี้จะเกิดขึ้นเมื่อครูบรรยายหรือแสดงความคิดเห็นฝ่ายเดียว เมื่อครูแนะนำ ออกคำสั่ง ดุเตือน ว่ากล่าว เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรม

2. อิทธิพลทางอ้อม หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงออกมาแล้วทำให้นักเรียนตอบสนองในลักษณะใดก็ได้ อิทธิพลทางอ้อมจะเกิดขึ้นถ้าครูแสดงพฤติกรรมออกในทำนองยอมรับขยายความ หรือสนับสนุนความคิดเห็น และความรู้สึกของนักเรียน ชม หรือ ให้ความสำคัญ กามคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เนด เอ แฟลนเดอร์ (Ned A. Flander, 1970) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพฤติกรรมการสอน สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าครูเอาใจใส่และควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้แล้ว ย่อมจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ได้

เจสัน มิลแมน (Jason Millman, 1981) ได้เห็นแนวคิดว่ามีปัจจัยหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่เจสันมีความคิดเห็นว่า พฤติกรรมการสอนของครูนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แคโรล คาร์ทไรท์ และจี ฟิลิป คาร์ทไรท์ (Carol Cartwright and G. Philip Cartwright, 1984) ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องความสำคัญของพฤติกรรมการสอน สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนพฤติกรรมใดจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูเป็นสำคัญ เพราะพฤติกรรมการสอนของครูจะเป็นตัวชี้แนะพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนด้วย

จากนันทรรตนะ เกี่ยวกับความสำคัญของพฤติกรรมการสอนข้างต้น สรุปความสำคัญของพฤติกรรมการสอนได้ว่า เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผน และดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำของครูที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนระหว่างทำการสอน พฤติกรรมการสอนของครูจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และใกล้ชิดกับการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะฉะนั้น พฤติกรรมการสอนที่ดีของครู จะเป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันให้พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนดำเนินไปด้วยดี อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม หากพฤติกรรมการสอนของครูเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนในทางที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้เช่นกัน

5. ลักษณะของพฤติกรรมการสอน

มอดด็อกซ์ (Moddcox อ้างถึงใน พันธุ์ศักดิ์ พลสำรัมย์, 2532)

ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์แต่ละคน ซึ่งสามารถสังเกตได้ในขณะทำการสอนในห้องเรียน แล้วสรุปลักษณะพฤติกรรมการสอนดังกล่าวได้เป็นด้านต่าง ๆ 9 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว หมายถึง พฤติกรรมของผู้สอนที่แสดงออกมาในขณะที่สอน ซึ่งแต่ละพฤติกรรมเป็นส่วนประกอบของบุคลิกภาพของผู้สอนที่ดี เช่น สนใจผู้เรียนโดยทั่วถึงกัน มีอารมณ์มั่นคง มีความยุติธรรม เป็นต้น
2. ด้านคุณภาพของภาษาและเสียง หมายถึง พฤติกรรมของผู้สอนที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาพูด การใช้กิริยาอาการที่มีความหมายทางการสื่อสาร รวมทั้งการใช้สำเนียงการพูดอย่างเหมาะสมและถูกต้องชัดเจน
3. ด้านการเตรียมการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอน พร้อมทั้งวางแผนเสนอเนื้อหาในบทเรียน และจัดกิจกรรมหรืออุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมสอดคล้องกัน
4. ด้านการสอนเนื้อหา หมายถึง ความสามารถของผู้สอนในการเสนอเนื้อหา สำคัญ ได้อย่างเหมาะสมตามลำดับขั้น ตลอดจนมีความถูกต้องแม่นยำ และให้ประโยชน์ในแง่การนำไปใช้
5. ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้สอนใช้ดึงดูดความสนใจ หรือโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียน ให้จดจ่ออยู่ในบทเรียน และพฤติกรรมที่เป็นการส่งเสริมกำลังใจ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของผู้เรียน
6. ด้านการประเมินผลการสอนและการเรียน หมายถึง วิธีการที่ผู้สอนใช้การพิจารณาความก้าวหน้า ความสามารถของตัวผู้เรียนและตัวผู้สอนเอง เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือ และปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน และปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

7. ด้านการควบคุมวินัย หมายถึง พฤติกรรมของครูที่จะชักจูงหรือ ผู้เรียนให้มีพฤติกรรมเป็นไปในแนวทางที่มุ่งหวัง

8. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีสัมพันธภาพอันดีของผู้สอนต่อผู้เรียน

9. ด้านการกำหนดงาน หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับการวางแผนอย่างรอบคอบของผู้สอนในการกำหนดงานให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การช่วยเหลือแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการรับผิดชอบต่อผลงานของผู้เรียน

อาร์โน เอ. เบลแลค (Arno A. Bellack, 1963) ได้แบ่งลักษณะพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนระหว่างครูกับนักเรียนออกเป็น 2 ประเภท กล่าวโดยสรุปคือ

1. พฤติกรรมทางวาจา (Verbal Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกเพื่อสื่อความหมายระหว่างกัน โดยการพูดหรือการอ่านออกเสียง

2. พฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา (Non - Verbal Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนไม่ได้แสดงออกทางวาจา แต่เป็นการแสดงออกทางท่าทาง

เนด เอ. แฟลนเดอร์ (Ned A. Flander, 1970) ได้แบ่งพฤติกรรมการสอนของครูออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางตรง สืบเกิดได้จาก ครูบรรยาย ครูยกคำสั่ง และครูตีเตียนและสั่งสอน

2. พฤติกรรมทางอ้อม เป็นพฤติกรรมที่ตอบรับ สืบเกิดจาก ครูให้การยอมรับหรือความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ครูแสดงการชมเชยหรือยกย่อง ครูแสดงการยอมรับคำพูดของนักเรียน และครูเป็นผู้ถามตามแนวความคิดของครู

ซูซาน เอส. สตีดอลสกี (Susan S. Stedolsky, 1984) ได้ให้แนวคิดว่า พฤติกรรมของครูที่ใช้ในการศึกษาหรือประเมินประสิทธิภาพการสอนนั้น ควรประกอบด้วยบุคลิกภาพของครูเอง การเตรียมการสอน เทคนิคการสอน ความรู้ใน

เนื้อหาวิชาที่จะทำการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ปฏิบัติของนักเรียน การปรับวิธีสอนให้เหมาะกับความต้องการระหว่างบุคคล ประสิทธิภาพในการสื่อสาร การจัดชั้นเรียน และองค์ประกอบอื่นทางด้านวิชาชีพ

6. หลักและลักษณะของพฤติกรรมการสอนที่ดี

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักและลักษณะของพฤติกรรมการสอนที่ดีไว้ ดังนี้

สุภาม วาดเขียน (2520) กล่าวว่า ลักษณะการสอนที่ดีต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ กล่าวโดยสรุปโดยให้ครูผู้สอนตั้งคำถามถามตัวเอง คือ

1. สอนทำไม คือ ผู้สอนจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายปลายทางไว้อย่างชัดเจน

2. สอนอะไร คือ ผู้สอนจะต้องวางแผน เตรียมการสอนเนื้อหาวิชาไว้ให้สมบูรณ์ ในส่วนนี้ผู้สอนต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาการเป็นอย่างดี สามารถจำแนกและวิเคราะห์เนื้อหา มีการจัดลำดับ จัดกิจกรรมการสอนอย่างเป็นระบบ

3. สอนอย่างไร คือ ในการสอนต้องคำนึงถึงหลักการสอน ศิลปะการสอนการจัดกิจกรรม การจัดอุปกรณ์ การสร้างแรงจูงใจ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

4. สอนแล้วได้ผลอย่างไร คือ ผู้สอนต้องทราบอย่างแน่ชัดตั้งแต่ก่อนลงมือสอนว่าการจัดกิจกรรมการสอนนั้นได้ผลอย่างไร มีมาตรฐานหรือแบบฉบับที่แท้จริงอยู่ตรงไหน และในการกระทำครั้งนี้หรือการปฏิบัติการสอนครั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์ตามที่ต้องการไว้ในระดับใดจึงจะเป็นที่เหมาะสม

ชาญชัย อินทรประวัติน (2522) ได้เสนอหลักการสอนที่ดีที่สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ สรุปได้ว่า

1. การสอนที่ครูจัดขึ้นควรมีความสอดคล้องกับความพร้อมของนักเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ที่เหมาะสมและมีสภาพคล้ายความเป็นจริงในชีวิตมากที่สุด ควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้มีลักษณะเป็นกันเองและเป็นประชาธิปไตย

ให้การชี้แนะและชักจูงให้เกิดแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกตัวนักเรียน และควรปฏิบัติ
ต่อนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกันตามความแตกต่างของบุคคล

2. ในขณะที่สอนครูควรสอนทีละเรื่องทีละตอน เริ่มสอนจากเรื่องใกล้ตัว
ไปหาสิ่งไกลตัว เริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม จากเรื่องที่ย้ำไปหาเรื่องยาก

3. ครูควรรี้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด
ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกหัด ทดลอง และปฏิบัติด้วยตนเอง
บ่อย ๆ หลังจากนั้นควรรี้นักเรียนให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นักเรียนได้ทราบผลการกระทำของเขา

อัญชลี กิจพัญญ์ และคณะ (2523) ได้กล่าวถึงหลักการสอนที่ดี สรุป
เป็นข้อได้ดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้งเด็กควรทราบจุดมุ่งหมายของการสอนอย่างชัดเจน
เพื่อการเรียนการสอนจะได้มุ่งสู่ทิศทางเดียวกัน

2. การสอนและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่น่ารื่นรมย์ จะช่วยให้เด็กมี
แรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น

3. ครูควรดัดแปลงเนื้อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความสนใจ
ความต้องการ และความพร้อมของเด็ก

4. การสอนมิใช่การถ่ายทอดวิชาความรู้เท่านั้น แต่รวมถึงการส่งเสริม
ให้เด็กคิดแก้ปัญหา เรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาเจตคติที่พึงปรารถนา

5. วิธีสอนที่ดีที่สุดวิธีเดียวไม่มี ควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ

6. พยายามจัดประสบการณ์โดยตรงให้แก่เด็ก โดยให้เด็กได้ลงมือ
ปฏิบัติด้วยตนเอง

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) ได้เสนอแนะลักษณะการสอนที่ดี สรุป
เป็นข้อได้ดังนี้

1. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงมากที่สุด

2. ต้องมีจุดประสงค์ของบทเรียน

3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. ต้องมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา

5. ต้องมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี

6. ต้องมีสื่อการสอน
7. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม
8. ต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี
9. ต้องใช้วิธีสอนหลายแบบปนกัน
10. ต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำ
11. ต้องมีการจูงใจ
12. ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดหาเหตุผล
13. ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้
14. ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ
15. ควรสอนให้ผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสให้มากที่สุด
16. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้
17. ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
18. ต้องสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
19. ต้องมีการเร้าความสนใจก่อนทำการสอนเสมอ

อลงกร จันทราภรณ์ (2526) ได้เสนอแนวทางของการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ สรุปได้ว่า ในการสอนแต่ละครั้งครูควรตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนให้ชัดเจนทั้งด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา และทักษะศึกษา โดยนำจุดมุ่งหมายที่กล่าวนั้นมาทำเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และควรแจ้งให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนแต่ละครั้งด้วย สำหรับการวางขอบข่ายการสอน ครูควรคำนึงถึงลักษณะของนักเรียน เนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้สามารถจัดเนื้อหาวิชา และกิจกรรมได้เหมาะสมกับนักเรียน ส่วนการวางแผนการสอน เริ่มแรกครูควรพิจารณาถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียน จุดมุ่งหมายที่คาดหวัง ทรัพยากรที่มีอยู่ แล้วจึงเลือกเนื้อหา อุปกรณ์และวัสดุการสอน วิธีสอน และกิจกรรมให้สอดคล้องกัน จัดให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ฝึกหัดหรือปฏิบัติจริง และให้การตอบสนองนักเรียนในทันทีที่ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จ เช่น ให้ความกำลังใจ การเสริมแรง การจัดสภาพห้องเรียน การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้มีบรรยากาศเหมาะสมแก่การเรียนรู้ ควรหลีกเลี่ยงการจำแนกนักเรียนออกเป็นนักเรียนเก่ง ปานกลาง

และอ่อน เพราะจะทำให้ขาดแรงจูงใจ ควรจัดการสอนเป็นกลุ่มห้องเรียนและเสริมด้วยการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล เลือกใช้แหล่งความรู้ซึ่งประกอบด้วยบุคคล สิ่งแวดล้อม วัสดุ สิ่งพิมพ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของบทเรียน ความรู้พื้นฐานของนักเรียน ความสนใจและประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้รับ การสอนของครูควรมีลักษณะเป็นการแนะนำเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักเรียน ควรเน้นการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกให้แก้ปัญหา และควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนดำเนินการอภิปรายกันเอง ให้อาจารย์วางแผนการเรียนร่วมกับครู ร่วมสรุปบทเรียนกับครู มอบหมายให้ทำงานหรือให้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ

บาร์ง กัลด์เจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527) กล่าวถึง หลักการสอนทั่วไปที่ครูควรคำนึงถึง สรุปได้ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้
2. สอนจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก
3. สอนจากสิ่งที่มีตัวตนไปหาสิ่งที่ไม่มิตัวตน
4. สอนจากสิ่งที่เห็นไปหาเหตุผล
5. สอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก
6. สอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า
7. สอนให้สนุกสนาน น่าสนใจ
8. สอนโดยครูเป็นผู้บอกให้น้อยที่สุด
9. สอนให้นักเรียนเรียนรู้โดยการกระทำของนักเรียนเอง

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีซึ่งสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ต้องมีความมุ่งหมายของบทเรียน และมีการเตรียมเนื้อหา อุปกรณ์ วิธีการและเกณฑ์การประเมินผล ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของบทเรียน
2. ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. ครูต้องสร้างบรรยากาศการเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้
4. ความมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะและ

5. ต้องเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่
6. ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดค้นหาเหตุผลความเป็นไป
7. ควรจะสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
8. ต้องพยายามทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่เรียน
9. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมใน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

10. ไม่ควรยึดมั่นอยู่กับวิธีสอนวิธีใดเพียงวิธีหนึ่ง ควรใช้วิธีสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน
11. ต้องมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
12. การสอนที่ดีย่อมเริ่มต้นจากการตั้งความมุ่งหมาย การกำหนดวิธีสอน การใช้อุปกรณ์ และการวัดผลให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตร โครงการสอน และประมวลการสอน

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวถึง ลักษณะการสอนที่ดี โดยเน้นการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนควรได้เรียนรู้จากการกระทำของตนเอง โดยมีส่วนร่วมในบทเรียนให้มากที่สุด และการจัดการกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวควรอยู่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม
2. การสอนควรจัดให้เหมาะสมแก่วัย และวุฒิภาวะของนักเรียน การจัดเนื้อหาในการสอน จึงควรจัดสอนจากเนื้อหาง่ายไปหาเนื้อหายาก
3. การสอนควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิดพิจารณาจากบทเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดค้นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป
4. การสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการมอบหมายงาน ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย
5. การสอนควรฝึกให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากที่เรียนไปสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน หรือนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ถ้าครูสร้างบทเรียนในแง่การนำไปใช้

ควรมีการให้เด็กนำความรู้ไปแก้ปัญหานี้ใหม่ ๆ ได้ เพื่อช่วยให้นักเรียนปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สุทิน บุญช่วงศ์ (2531) กล่าวถึง ลักษณะการสอนที่ดี สรุปได้ว่า

1. เป็นการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้โดยการกระทำเป็นรายบุคคลและทำงานเป็นกลุ่ม
2. สอนให้สัมพันธ์ภายในวิชาและสัมพันธ์กับวิชาอื่น มีการใช้สื่อการสอน ประกอบ จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง และมีการประเมินผลตลอดเวลาด้วยวิธีการต่าง ๆ
3. มีการสร้างความสนใจก่อนสอน และใช้การจูงใจในระหว่างเรียน ด้วยเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การชมเชย การให้คะแนน การแข่งขัน เป็นต้น
4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิด แสดงความคิดสร้างสรรค์ และดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย โดยการซักถามนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนคิดหาสิ่งใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น รับฟังและเคารพความคิดเห็นของคนอื่นตลอดจนมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับครู

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักและลักษณะแนวปฏิบัติการสอนที่ดีข้างต้น สรุปได้ว่าหลักและลักษณะแนวปฏิบัติการสอนที่ดีมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. มีการเตรียมการ และวางแผนการสอนที่ดีล่วงหน้าทั้งด้านการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนการประเมินผล
2. สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพยายามให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างทั่วถึง
3. ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมกับเรื่องที่สอน
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย
5. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้ มีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับ

การเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง

6. สอนให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
7. มีการติดตามประเมินผลและแจ้งให้ผู้เรียนทราบ ตลอดจนติดตามปรับปรุงข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

จารึก อยะวงส์ (2526) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนวิชาต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น"

รุ่งทิวา จักรกร (2527) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ ในกิจกรรมการเรียนการสอนนี้จะต้องอาศัยเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย

ทวีป อภิสิตี (2529) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ผู้สอนจัดให้กับผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นด้วยตนเอง และจะเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้น"

เสนีย์ นิตภัทรธรรณ (2529) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียน ซึ่งจะจัดในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้"

สุนิน บุญช่วงศ์ (2531) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้นักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ"

เจริญเกียรติ ภูสกุล (2532) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และสนุกสนานเพลิดเพลิน"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้หลายความหมาย สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นในการเรียนการสอน หรือที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้กระทำด้วยความเต็มใจ และนักเรียนไปสู่วิธีหมายที่คาดหวังไว้

จากความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำทั้งของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเรียนมีพฤติกรรม บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการ

2. ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

บันลือ พุกกะวัน (2521) กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า

1. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการได้หลายด้าน และผู้เรียนสามารถพัฒนาความพร้อมในการเรียนได้เร็วยิ่งขึ้น
2. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจในสิ่งที่เรียนได้มากยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ซึ่งจะทำให้การเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนได้แสดงออก และเกิดความประทับใจ

มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2527) กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 4 ประการ สรุปคือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ อย่าง

2. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และสนุกสนาน รวมทั้งมีความสนใจนานพอที่จะเกิดการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ได้

3. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยสนองพัฒนาการของผู้เรียนได้ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมให้หลักสูตรสมบูรณ์ ทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะ และทัศนคติ ให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น

2. กิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ระหว่างครูกับนักเรียน

3. กิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง

จากแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสนใจ และได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา วิชา ตลอดจนมีทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

3. ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูสามารถจัดขึ้นในห้องเรียนมีอยู่มากมาย หลายกิจกรรม ซึ่งได้มีผู้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งที่ต่างกััน ดังนี้

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522) ได้เสนอว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนกระทำ ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ส่วนมากแล้วกิจกรรมที่ ครูแนะนำให้นักเรียนทำมี 5 ประเภท สรุปได้คือ

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูดและการเขียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม ความสามารถทางสมองคือ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิด เช่น การให้รายงาน ให้อภิปราย ให้เปรียบเทียบ ให้อธิบาย ให้วิจารณ์ ให้ออกความเห็น ให้ เสนอแนะ ให้ประเมิน เป็นต้น

2. กิจกรรมเกี่ยวกับการค้นคว้าหาความรู้และความเข้าใจ เช่น ให้ อ่านหนังสือหรือบทความ ให้สัมภาษณ์ ให้สังเกต ให้ทดลอง ให้ลองปฏิบัติ ให้ฟัง ให้เก็บสะสม เป็นต้น

3. กิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกทักษะหรือความชำนาญ เช่น การให้ฟัง พูด อ่าน และเขียนในวิชาภาษาไทย การให้คิดโจทย์แบบฝึกหัด การร้องเพลง การเล่นดนตรี การเล่นเกม การให้ฝึกปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ควร ทำบ่อยครั้งและสม่ำเสมอจึงจะเกิดผลดี

4. กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างประดิษฐ์หรือคิดค้น กิจกรรมเหล่านี้เมื่อก ำนักเรียนได้ทำแล้วจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เกิดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความชำนาญ ความคิดริเริ่มและความซำซึ้งในความงาม การสร้าง หรือประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมที่ทำแล้วได้ผลงานขึ้นมา เช่น การทำโครงการ การ ประพันธ์ การเขียนบทความ การแต่งเพลง เป็นต้น

5. การแสดงละครและการแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมเหล่านี้จะช่วย ำให้บทวนความจำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่แสดง ช่วยฝึกทักษะทางภาษา กิริยาท่าทาง อารมณ์ ช่วยฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ช่วยลดความเครียดในการเรียน

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523) ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกตามบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เช่น การบรรยาย การเล่านิทาน การสาธิต การตั้งคำถาม เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน เป็นผู้ถ่ายทอด และเป็นผู้นำในขณะทำกิจกรรม ผู้เรียนเป็นเพียงผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการกระทำกิจกรรม ครูทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานคอยส่งเสริมให้ฝึก เรียนร่วมกิจกรรมและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น กิจกรรมประเภทนี้ยังแยกออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การอภิปราย การทดลอง การแสดง การใช้เกม เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งคือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

กรมวิชาการ (2525) ได้จัดแบ่งประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยพิจารณาอย่างกว้าง ๆ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือ

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ
2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

จากการที่สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523) และกรมวิชาการ (2525) จัดแบ่งประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ นี้ ไพศาล ไชยราบ (2534) ได้ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสองประเภทไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การสอนที่ยึดถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

1.1 การบรรยาย การบรรยายถือเป็นถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรง ในการเรียนการสอนควรรักษาการบรรยายแต่น้อย และควรถือเป็นเพียงกิจกรรมเสริมกิจกรรมอื่นเท่านั้น ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นก็ควรเลือกใช้กิจกรรมอื่นแทน

1.2 การใช้คำถาม ใช้เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและหาคำตอบเอง คำถามที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ควรเป็นคำถามเปิดที่เด็กจะต้องค้นคว้าทดลอง หรือหาข้อมูลเหตุผลมาประกอบมาก ๆ จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะทําให้เด็กคิดเป็น ฟังตนเองได้ และมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

1.3 การสาธิต ได้แก่ การที่ครูแสดงหรือทําให้นักเรียนดู กิจกรรมการสาธิต จะแตกต่างกันไปตามลักษณะของเนื้อหาวิชา การสาธิตเป็นกิจกรรมการสอนที่ช่วยให้นักเรียนสนใจ และเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ดีขึ้น

2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

2.1 การใช้หนังสือเรียน หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีประเภทหนึ่ง แต่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ และรู้จักใช้หนังสือเรียนให้เกิดประโยชน์ จะใช้หนังสือเรียนแทนครูเสียทีเดียวไม่ได้

2.2 การมอบหมายงานให้นักเรียน หรือการค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดด้วยตนเอง ในการมอบหมายงานให้นักเรียนทํา หรือการให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้า จะต้องศึกษาและค้นคว้าล่วงหน้าว่ามีแหล่งความรู้ และมีข้อมูลที่ใดบ้างที่นักเรียนจะไปค้นคว้าได้

2.3 การให้ทําแบบฝึกหัดหรือทําการบ้าน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่งของนักเรียน ผลงานจากการทําแบบฝึกหัดหรือการบ้าน จะบอกให้ครูทราบได้ว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนที่เรียนไปแล้วหรือไม่ ถ้านักเรียนทําแบบฝึกหัดหรือทําการบ้านไม่ค่อยได้ ก็แสดงให้เห็นว่าครูควรมีการสอนซ่อมเสริม หรืออาจจะต้องทบทวนบทเรียนใหม่อีกครั้ง

2.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการวางแนวทางและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักเรียนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น รู้จักใช้เหตุผล และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การอภิปรายกลุ่มกระทำได้โดยครูมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาคำตอบโดยกำหนดให้ทําเป็นกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มในบางเรื่องจะมีข้อตกลงซึ่งจะต้องปฏิบัติ และติดตามผล ครูและนักเรียนจะต้องพยายามให้มีการดำเนิน

งานตามข้อตกลงนั้น ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

2.5 การให้ผู้เรียนด้วยตนเอง เป็นการตอบสนองความเชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ ความสำคัญของ การเรียนด้วยตนเองอยู่ที่การมอบหมายงานให้เหมาะแต่ละบุคคล และมอบวัสดุการเรียน การสอนให้เหมาะกับกิจกรรมและความสามารถของแต่ละบุคคล ครูจึงต้องเตรียมบทเรียน สำเร็จรูปเตรียมศูนย์การเรียนและอุปกรณ์อื่น ๆ ให้พร้อม ถ้าครูไม่สามารถเตรียม บทเรียนสำเร็จรูปหรืออุปกรณ์บางประเภทได้ด้วยตนเอง ก็อาจจะสำรวจและสรรหาจาก สำนักพิมพ์และแหล่งความรู้อื่น ๆ

2.6 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาและสังเกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่สอนไปแล้วในชั้นเรียน สถานที่ที่ครูจะพาไปศึกษาได้แก่ บริเวณโรงเรียน สถานที่ราชการ โบราณสถาน และ สถานที่อื่น ๆ เกี่ยวกับบทเรียน การจะพานักเรียนไปดูอะไร ที่ไหน เมื่อไรนั้น ควรจะขึ้นอยู่กับวัยของเด็กด้วย เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยในการดูแล

2.7 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้รับความสนุกสนาน และเรียนรู้ความรู้ฝึกนึกคิดของผู้อื่น รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจ เรา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเอง

2.8 การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาทสมมติมาก แต่การสร้างสถานการณ์จำลองเน้นที่กระบวนการ และ บรรยากาศทั้งหมดของการแสดง เน้นการจำลองสถานการณ์จริงทั้งหมดมาไว้ในห้องเรียน

2.9 การทดลอง เป็นการฝึกให้นักเรียนค้นหาความจริงด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เห็นความเป็นไปของกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติ จนบรรลุผลขั้นสุดท้าย

เศาร์นลิน วรณศิริ (2528) ได้เสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนนั้น ควรจัดทั้งในและนอกชั้นเรียน และยังได้แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนไว้เป็น 2 ประเภท สรุปคือ

1. กิจกรรมในชั้นดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมในห้องเรียนหลังจากที่ ครูได้เร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียนแล้ว ครูจึงควรจัด

กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้หลาย ๆ แบบ โดยเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา และผู้มาให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

2. กิจกรรมในชั้นกิจกรรมประกอบบทเรียน เป็นการจัดกิจกรรมในชั้นที่ ต่อเนื่องจากขั้นตอนการสอน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะ ต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความชำนาญ

นอกจากนี้ ทศนิยม ศุภเมธี (2535) ได้ให้แนวคิดว่าการจำแนก ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายลักษณะ แล้วแต่ว่าผู้จำแนกจะยึดสิ่งใดเป็น หลัก สรุปได้ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของกิจกรรมตามลักษณะการเรียนการสอน แบ่งได้ดังนี้

1.1 การศึกษา ได้แก่ การฟัง การอ่าน การท่องจำ การเชื่อมโยง การทำความเข้าใจ การจัดลำดับ การคิดทบทวน

1.2 การทดลอง ได้แก่ การถาม การพิสูจน์ การค้นหา การคิด การตรวจสอบ การทดสอบ การลองทำ การสำรวจ

1.3 ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การวาด การปั้น การเขียนเรียงความ การสร้าง การพูด การระบายสี การทำท่าทาง

1.4 การสังเกต ได้แก่ การเยี่ยมชมสถานที่ การดูหรือฟังเพื่อ รับรสความงาม หรือความไพเราะ การรับรู้ การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยง

1.5 การใช้ความร่วมมือ ได้แก่ การให้ความคิดเห็นหรือช่วย ออกคำชี้แจง ผลัดกันทำ ผลัดกันพูด รายงาน แสดงวิธีปฏิบัติ การให้ความ ช่วยเหลือ การพูดเสนอแนะ การวิจารณ์ วางแผน การมีส่วนร่วมปรับของสองสิ่งให้ เข้ากันหรือปรับสิ่งหนึ่งให้เข้ากับอีกสิ่งหนึ่ง

1.6 การรวบรวม ได้แก่ การหา การจัดประเภท การศึกษา การจัดนิทรรศการ

1.7 การนำ ได้แก่ การสั่ง การชักชวน การสาธิต การให้ความช่วยเหลือ

1.8 การตาม ได้แก่ การเชื่อฟัง การยอมรับ การทำตาม

การเชื่อมโยง หรือการยอมรับ

1.9 ประเภทสันตนาการ ได้แก่ การพักผ่อน เดินรำ ร้องเพลง บริหารร่างกาย การทำท่าต่าง ๆ

1.10 การเล่าบททวน ได้แก่ การรายงาน การอภิปราย การกล่าวซ้ำ การฝึกซ้อม

1.11 การประเมินค่า ได้แก่ การพิจารณาตัดสิน การสรุป ชั่ง ตวง วัด เปรียบเทียบลักษณะที่ต่างกัน การสำรวจ กิจกรรมต่าง ๆ

2. การจำแนกประเภทของกิจกรรมตามขั้นตอนของการใช้ในการเรียน การสอน แบ่งได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมในขั้นสอน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่ง ที่ครูต้องการจะสอนจากกิจกรรม เช่น ครูต้องการสอนเรื่องการนั่ง เพื่อให้เด็กรู้จัก จับใจความสำคัญของสิ่งที่นั่งได้ และจำได้อย่างเข้าใจความหมาย ครูอาจใช้เกมกระซิบ สอนเด็ก แล้วเขาจะเข้าใจความมุ่งหมาย หรือหลักสำคัญของการนั่งได้จากการเล่นเกมซึ่งเป็นการสอนโดยใช้กิจกรรม

2.2 กิจกรรมในขั้นทบทวน เมื่อครูสอนไปแล้ว ครูใช้กิจกรรม เป็นการทบทวน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและจำบทเรียนได้ เช่น ครูสอนคำต่าง ๆ โดยใช้บัตรคำ ก็ใช้บัตรคำนั้นในการทบทวน โดยอาจให้นักเรียนเล่นเกมจากบัตรคำ นักเรียนจะเล่นเกมได้ เป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าใจและจำบทเรียนได้ดีขึ้น

3. การจำแนกประเภทของกิจกรรมโดยยึดถือหลักสูตรเป็นหลัก แบ่งได้ ดังนี้

3.1 กิจกรรมในหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่ จัดขึ้นในลักษณะที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้เด็กเกิด ความรู้ความเข้าใจในบทเรียนนั้น เกิดกระบวนการในทางความคิด มีเจตคติและ ค่านิยมในทางที่ดี กิจกรรมในหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในชั้นเรียน มักมีการวางแผนล่วงหน้าโดยผู้สอน และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วย การปฏิบัติกิจกรรม การเรียนการสอนมักมีลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นนำกิจกรรม ขั้นปฏิบัติกิจกรรม และขั้น สรุป กิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นเรียนมีหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด การ

อ่าน การแบ่งกลุ่มการทำงานร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน

3.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถ ความภาคภูมิใจของนักเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นในโรงเรียน มีหลายชนิดหลายประเภท แต่ที่จัดโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่

3.2.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรทางวิชาการ เช่น ชมรมต่าง ๆ อาทิ ชมรมภาษาไทย ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ

3.2.2 กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการกีฬา เช่น ชมรมยูโด ชมรมยิงปวง

4. การจำแนกประเภทของกิจกรรมโดยยึดผู้ปฏิบัติเป็นหลัก แบ่งได้ดังนี้

4.1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ครูผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มจากการวางแผน การเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมภายใต้การนำของครู

4.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการประกอบกิจกรรม ครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงานที่คอยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม คอยให้คำแนะนำ และแก้ปัญหากที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุปประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนมีมากมายหลายประเภท ซึ่งไม่อาจจะระบุ หรือกำหนดจำนวนประเภทให้แน่นอนลงไปได้ ทั้งนี้การแบ่งประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการแบ่งประเภท ซึ่งครูผู้สอนควรสำรวจจุดประสงค์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่า มีจุดเน้นที่สิ่งใด เช่น เน้นที่วิธีการ ลำดับชั้นก่อนหลัง ตัวผู้ทำกิจกรรม เป็นต้น แล้วจึงเลือกประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดเกณฑ์การแบ่งตามจุดเน้นนั้น ๆ

4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้

ดังนี้

สิริวราชม สุวรรณอาภา (2523) กล่าวว่า "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลดีนั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน" ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดกิจกรรมขั้นนำ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเร้าใจให้ผู้เรียนมีความสนใจบทเรียนและอยากเรียนต่อไป โดยทั่วไปแล้วจะเป็นการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์หรือความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ผู้เรียนจะได้รับ กิจกรรมขั้นนำนี้ จะต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และเร้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้สอนอาจจะจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การเล่านิทาน การสนทนา การใช้คำถาม การทายปัญหา การอ่านข้อความที่น่าสนใจ และการแสดงละครสั้น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 จัดกิจกรรมขั้นปฏิบัติ ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมขั้นนี้คือ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และมโนคติ ตามจุดประสงค์ การจัดกิจกรรมขั้นปฏิบัตินี้ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การบรรยาย การค้นคว้า การทดลอง การแสดงบทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง และการใช้เกม เป็นต้น กิจกรรมขั้นนี้ถือเป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอน เวลาเรียนส่วนใหญ่ของการเรียนการสอนต้องอยู่ที่กิจกรรมนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ในหน่วยการเรียนหนึ่ง ๆ หรือบทเรียนหนึ่ง ๆ ควรจัดกิจกรรมขั้นปฏิบัตินี้หลายรูปแบบ ไม่ควรจัดกิจกรรมเดียวโดยตลอดเพราะจะทำให้เด็กเรียนเบื่อหน่าย นอกจากนั้นจะต้องจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้สอดคล้องกันไปด้วย กิจกรรมหนึ่ง ๆ ย่อมต้องมีสภาพแวดล้อมของห้องเรียนที่แตกต่างกันออกไป

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมขั้นสรุป เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนหรือสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว โดยให้ผู้เรียนได้นำเอาข้อมูลมาสรุปเป็นความรู้ กฎเกณฑ์ หรือหลักการต่าง ๆ ที่ถูกต้อง กิจกรรมขั้นนี้ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่นเดียวกับกิจกรรมขั้นนำ และขั้นปฏิบัติ เช่น การอภิปรายสรุป การรายงานสรุป จากการค้นคว้าหรือจากการอภิปรายกลุ่ม การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ การใช้คำถาม และการใช้เกม เป็นต้น

บันลือ พฤษะวัน (2525) ได้กล่าวถึงหลัก 10 ประการที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมตัวนักเรียนก่อนเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนใหม่ และนักเรียนควรทราบเป้าหมายของบทเรียนใหม่ด้วย
2. การจูงใจ เป็นกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ควรให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่จะเรียน
3. การให้แบบอย่างหรือให้เห็นผลงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเมื่อจบบทเรียน การเลียนแบบเป็นวิธีหนึ่งที่นักเรียนสามารถฝึกปฏิบัติสิ่งที่ได้รับรู้มาใหม่ได้ จึงจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างเพื่อปฏิบัติหลังจากจบบทเรียนแล้ว
4. การให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้กระทำกิจกรรมเอง
5. การแนะหรือการชี้ช่องทาง โดยพยายามลดการชี้แนะทีละน้อยจนนักเรียนสามารถทำด้วยตนเองได้ เป็นการแนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน
6. การฝึกฝนฝึกหัด เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทำบ่อย ๆ จนเกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ใหม่ และรักษาพฤติกรรมนั้น ๆ ให้คงรูปอยู่ได้
7. การรู้ผลการกระทำของตนเอง นักเรียนควรทราบผลการเรียนให้เร็วที่สุด เพื่อเป็นรางวัลในความสำเร็จ ทำให้นักเรียนได้ย้ำพฤติกรรมนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนทำผิดควรพยายามให้ตรวจสอบและแก้ไขเอง
8. การจัดลำดับขั้นของสิ่งที่เรียน ควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาจากง่ายไปหายาก ขั้นการเรียนแต่ละขั้นจะต้องช่วยให้นักเรียนก้าวหน้าไปได้เหมาะสม ไม่ง่ายหรือยากจนน่าเบื่อหน่าย ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดลำดับขั้นของตนเองเป็นการนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ชัดเจน และยังช่วยให้นักเรียนสามารถปรับปรุงการจัดลำดับขั้นการสอนได้ดีขึ้น
9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนจะเรียนรู้ได้ในอัตราเร่งที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้นักเรียนก้าวหน้าไปตามสัดส่วนความสามารถของตนเอง

10. การสอนของครู ทักษะของครูในการเร้าความสนใจ เช่น การนำ อธิบาย ชี้ช่องทาง และการควบคุมห้องเรียนของครู ซึ่งครูแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นผลสำเร็จที่ได้รับย่อมไม่เหมือนกันด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดกิจกรรมกรรม การเรียนการสอน ควรคำนึงถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน วิธีการที่จะนำไปสู่ผลของพฤติกรรมที่ต้องการได้ และการจัดกิจกรรมควรเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้จริง และยังได้เสนอว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น พื้นฐานทางจิตวิทยาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่ควรคำนึงถึง พื้นฐานทางจิตวิทยาดังกล่าวมี 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ชั้นของการสำรวจ ชั้นของการสำรวจหาประสบการณ์เพื่อพิจารณาว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวนักเรียน จะทำให้เกิดความสนใจหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเหล่านี้ คือ การใช้เวลา การให้โอกาส กระบวนการ และการค้นพบด้วยตนเอง การสำรวจเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อสภาพการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม อันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นในการศึกษาต่อไป

2. ชั้นของการบูรณาการ เป็นลำดับขั้นที่เกิดขึ้นภายหลังจากการสำรวจ การรวบรวมข้อมูล โครงสร้างแนวความคิด ความคิดรวบยอด ความจำ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา จะสามารถหลอมรวมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกันให้สมบูรณ์ขึ้น

3. ชั้นการถ่ายโยงความรู้lik ชั้นนี้รวมถึงค่านิยมการเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความคิดรวบยอด เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาขึ้นในตนเอง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ จากข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีความเหมาะสมสำหรับตนเอง เพราะนั่นหมายถึงตนเองเกิดความคิดขั้นวิจักษณ์ญาณ สามารถกลั่นกรองเรียงลำดับขั้นตอนได้ว่าอะไรควรจะทำก่อนหลัง สามารถเรียงลำดับความรู้ได้ การถ่ายโยงความรู้นี้จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง เกิดแรงบันดาลใจ เกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ต่อไป

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ได้กล่าวถึงหลักทั่วไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ต้องเป็นการแสดงเนื้อหาของความรู้ที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ ด้วย

การปฏิบัติจริง

2. ต้องเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย และความสนใจของนักเรียน คือ กิจกรรมที่จัดจะต้องอยู่ในวงประสบการณ์ของเด็ก และเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ไม่ควรให้สูงเกินกว่าวัยของนักเรียน

3. ให้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมพอเหมาะ ไม่นานเกินไปหรือ รวดเร็วกเกินไป

4. เป็นกิจกรรมที่น่าคิดน่าลอง และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเกิดความ สนุกสนาน

5. ให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมโดยทั่วๆ

อัลคอน คินเดอร์ ชูเบิร์ท (Alcorn Kinder Schunert, 1970) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า วิธีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนนั้น ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ หลักสูตร มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมใน กิจกรรม

ริตา ดันน์ และเคนเน็ท ดันน์ (Rita Dunn and Kenneth Dunn, 1978) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมที่จัดในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่ง ที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้เป็น 4 ด้านดังนี้

1. สภาพแวดล้อมในขณะทำกิจกรรม เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ

2. อารมณ์ของแต่ละบุคคล เช่น แรงจูงใจ ความรับผิดชอบ

3. ความต้องการทางสังคม เช่น เพื่อน กลุ่ม

4. ความต้องการทางร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหว การบริโภค

ที่กล่าวมาข้างต้นโดยสรุปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดย ทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้นยังมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทยโดยเฉพาะ ดังที่สุจิต เฟียรชอย และสายใจ อินทร์มรรย (2523) ได้ กล่าวไว้สรุปได้ ดังนี้

1. ควรเป็นกิจกรรมที่มีนักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม ครูเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา

2. ควรเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียน

3. ควรเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของนักเรียนและจัดอย่างเป็นกันเอง โดยยึดหลักประชาธิปไตย และอาจมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน

4. ควรเป็นกิจกรรมที่ยืดหลักการประหยัดเวลา และประหยัดทรัพย์สิน

5. ควรมีการประเมินผลหลังจากจัดกิจกรรม

นอกจากนี้ สุริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม ยังได้เน้นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแท้จริงแล้วมีจุดประสงค์เป็นปลายอยู่ที่พฤติกรรมของผู้เรียน ก็ควรจัดให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนนี้ ควรจัดให้มีความสอดคล้องทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งลักษณะพัฒนาการดังกล่าวแต่ละด้านมีสาระสำคัญดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางร่างกายอย่างรวดเร็วทั้งด้านส่วนสูงและน้ำหนัก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ไม่รู้สึเกะกะขัดเขิน และเพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น กิจกรรมที่ครูจัดจึงควรเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านร่างกายด้วย เช่น กิจกรรมประเภทแบ่งกลุ่มย่อยให้ทำงาน หรืออภิปรายกลุ่มย่อย กิจกรรมประเภทแสดงบทบาท การแสดงละคร เป็นต้น

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ชอบศึกษาหาความรู้ ชอบคิด ชอบใช้เหตุผล ช่างซักถาม และชอบแสดงความคิดเห็น เนื่องจากสมองของเด็กวัยนี้ มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว กิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูควรจัดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางด้านสติปัญญา เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แม้ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นในตนเองขัดแย้งก็ตาม มอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้านอกห้องเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ควรใช้หนังสือ เอกสาร ตลอดจนสื่อการสอนให้มาก ๆ ควรฝึกแหล่งวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้า คิด วิพากษ์วิจารณ์ และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กวัยนี้อารมณ์รุนแรงมาก ง่ายง่าย เกือบง่าย โกรธง่าย หลงไหลสิ่งใดก็ง่าย มีจิตใจอ่อนไหวและหวั่นไหวง่าย

นอกจากนี้ยังชอบเพื่อผัน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูควรจัดเพื่อตอบสนองพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้ จึงควรเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เทคนิคเร้าความสนใจเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน ขณะสอน โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ประกอบ ครูควรมีการเสริมกำลังใจทางด้านวาจา ท่าทาง ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และให้รางวัล เมื่อตรวจงานที่มอบหมายให้ทำ ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำหรือการวิจารณ์ที่ทำให้ นักเรียนเกิดความสะเทือนใจ ควรใช้การอธิบายโดยไม่ใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ควรจัดกิจกรรมหรือสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้วินิจฉัยจนตัดสินต่าง ๆ ด้วยใจเป็นธรรม

4. พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กวัยนี้ต้องการเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปและของกลุ่มเพื่อน โดยแสดงออกในลักษณะการทำตามอย่าง ต้องการทำความรู้จัก ติดต่อกันสมาคมกับเพศตรงข้าม ต้องการความไว้วางใจ การให้เกียรติจากผู้ใหญ่ ตัวอย่างกิจกรรมที่ครูควรจัดเพื่อสนับสนุนพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กวัยนี้ เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็นหรือความสามารถพิเศษออกมา ควรจัดสภาพการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ยังได้เสนอหลักที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ควรเป็นกิจกรรมที่ความคิดริเริ่มในการจัดมาจากตัวนักเรียนเอง ครูอาจเป็นเพียงผู้ชี้แนะ
2. ควรเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้
3. การจัดกิจกรรมควรมีโครงการ หรือมีแผนเอาไว้ และควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างดี และควรจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมโดยยึดหลักประชาธิปไตย
5. ควรเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกำลังของนักเรียน ควรเริ่มทำแต่น้อย ๆ แล้วจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ
6. หากเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทย ควรจัดนอกเวลาเรียน

ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เสียเวลาเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น โดยสรุปพบว่า หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจแบ่งพิจารณาได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ครูควรศึกษาเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของหลักสูตร และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความสนใจ แล้ววางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว โดยพยายามใช้กิจกรรมให้หลากหลายเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และป้องกันความเบื่อหน่าย
2. ขั้นใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองมากที่สุด โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในระหว่างทำกิจกรรม และพยายามควบคุมกิจกรรมให้อยู่ในเวลาที่พอเหมาะ บางกิจกรรมอาจยืดหยุ่นจากแผนที่วางไว้ตามความเหมาะสม
3. ขั้นประเมินผลและการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ครูอาจสังเกตได้จากผลงานของนักเรียน ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และควรนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

5. ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

บันลือ พุกกะวัน (2521) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งชั้น โดยครูเรียนให้แสดงออกโดยทั่วกัน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนควรรีใช้เวลาพอเหมาะ ไม่เกินช่วงความสนใจของผู้เรียน

สมพร มันทะสูตร (2526) กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้เด็กเรียนเกิดการเรียนรู้ มีลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีระเบียบและวิธีดำเนินการที่รัดกุม ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของบทเรียน
  2. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมเป็นผู้กำหนด หรือเลือกกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสนักเรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด
  3. ในการสอนทุกครั้งครูควรจัดให้มีกิจกรรมสม่ำเสมอ หากเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรทำนอกเวลาเรียน
  4. หากครูใช้อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์ที่ใช้ควรหาง่าย ราคาเบา และถ้าเป็นอุปกรณ์ที่ครูกับนักเรียนทำได้อเองจะยิ่งเป็นการดี
- สมพงษ์ จิตระดับ (2527) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ โดยสรุปคือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของความคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของผู้เรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวัย และประสบการณ์ ความสนใจ ระดับบุคลิกภาพ และระดับสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่อง

ของเนื้อหา ประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้
เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ

6. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรก
ความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ และต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การให้เหตุผล
และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองด้วย

7. กิจกรรมการเรียนการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยใน
ตนเอง การทำตามกฎ ระเบียบ และขั้นตอนที่กำหนดไว้

8. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของ
การทำงานร่วมกัน

9. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะ
มากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักการยอมรับเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

10. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสามารถปรับเนื้อหา และ
ประสบการณ์ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยาก ไม่น่าสนใจให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ น่า
สนใจ และมีส่วนสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียน

11. กิจกรรมการเรียนการสอนควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะ
สามารถกระทำได้ และต้องสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้
หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

สุทิน บุญช่วงค์ (2531) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน
ที่ดีว่าควรเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญหลายประการ ซึ่งสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการเรียน
มีการจัดลำดับของกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย
ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย และมีการจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน
เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะกับวัยและความสามารถของ
นักเรียน มีลักษณะท้าทายความสนใจของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถนำไป
ใช้ได้ สถานการณ์ใหม่ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความคิดของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียน
ได้คิดแบบสืบสวนสอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และควรมีลักษณะเปิดกว้าง

แก่นักเรียนทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด

3. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นต้องทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและควรเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ ทาง

สุนทรวิวัฒน์ (2531) กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองแก่ผู้เรียน

นอกจากลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีโดยทั่วไปที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรษ์ (2523) ยังได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ดี สรุปได้ว่า ควรเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน อย่างสัมพันธ์กัน โดยกล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์และวิธีจัดเนื้อหาให้สัมพันธ์กัน สรุปได้ว่า

1. เนื่องจากทักษะภาษาที่ใช้ในการรับสารและส่งสาร คือ การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียน เป็นทักษะที่บุคคลต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน ดังนั้นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การให้ฝึกฝนในเชิงทักษะสัมพันธ์

2. เนื่องจากการสอนเนื้อหาวิชาภาษาไทย ได้แก่ หลักภาษา วรรณคดี และการใช้ภาษา แยกจากกันจะทำให้เนื้อหาที่สอนไปไม่ปราศจากคุณค่าและไม่น่าสนใจ แต่ถ้านำมาสอนให้สัมพันธ์กันโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนใช้ทักษะการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาหลักภาษา ให้นักเรียนใช้ทักษะการใช้ภาษาประกอบการจัดกิจกรรมในเนื้อหาที่เป็นวรรณคดี โดยครูมีการวางแผนการสอนล่วงหน้ามาอย่างดี

3. เนื่องจากเป็นความต้องการของหลักสูตร ที่ต้องการให้จัดการเรียน การสอนแบบบูรณาการ โดยกำหนดแบบเรียนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบเรียนชุดทักษะสัมพันธ์ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบทักษะสัมพันธ์นี้จะสอดคล้อง กับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งต้องมีทั้งการรับสารและส่งสารอยู่ตลอดเวลา

4. เนื่องจากการเรียนการสอนเกือบทุกวิชา ครูและนักเรียนต้องใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางในการส่งและรับการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ รวมทั้งในเนื้อหาภาษาไทยบางเรื่องมีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่นอยู่ เช่น วิชา ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีประสิทธิภาพและมีความหมายแก่นักเรียนยิ่งขึ้น จึงอาจจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นไว้ เช่น การพูด อภิปรายปัญหาต่าง ๆ การพูดแสดงความคิดเห็น การรายงานหน้าชั้น เป็นต้น

จากแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดข้างต้น ทศนิยม สวงวลักษณ์ (2534) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรม โดยเน้นกิจกรรมที่ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นรายบุคคลไว้ สรุปได้ว่า กิจกรรมมอบหมายงาน เป็นรายบุคคล เช่น การให้การบ้าน ให้เขียนเรียงความ อ่านหนังสือ ฟังข่าว ประจำวันแล้วมาสรุปรายงาน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาความ สามารถที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น สร้างความมั่นใจ ความภูมิใจ และกำลังใจให้แก่ผู้เรียน การมอบหมายงานให้นักเรียนปฏิบัตินี้ครูควรวางแผนการไว้ล่วงหน้า ตั้งเป้าหมายไว้ให้ แน่นนอนว่าเมื่อนักเรียนทำงานที่มอบหมายแล้ว นักเรียนจะต้องมีความรู้หรือมีการพัฒนาด้านสั ยการเรียนรู้อย่างไร งานที่มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัตินี้ ต้องมีความสัมพันธ์กับ วัตถุประสงค์ของบทเรียน ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรมีกำหนดเวลา เจื่อนไข ตลอดจนคำแนะนำที่ชัดเจน ให้อิสระแก่นักเรียนพอสมควรในการเลือกวิธีปฏิบัติ ควรให้งานหลาย ๆ รูปแบบ และเมื่อนักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว ครูควร ประเมินผลงานและแจ้งให้นักเรียนทราบด้วย

ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการของหลักสูตร เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งเพศ วัย ความสนใจ ความถนัด ระดับความสามารถ และควรเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และสามารถนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ โดยแบ่งเป็นชั้น ๆ คือ ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน และชั้นสรุป และในแต่ละชั้นยังอาจเลือกใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม ตามลักษณะวิชา คือ วรรณคดีไทยหรือทักษะสัมพันธ์ หลักภาษา และการใช้ภาษา ซึ่งสามารถสรุปตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ได้ดังนี้

1. การใช้สื่อการสอน เช่น ภาพ ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ ลักษณะคำประพันธ์ บัตรคำ แถบประโยค
2. การใช้เพลง ซึ่งครูอาจร้องเอง หรือบันทึกเทปมาก็ได้
3. การใช้เกม เช่น เกมใบ้ทายสุภาษิตคำพังเพย เกมจับคู่คำศัพท์
4. การใช้สถานการณ์สมมติ เช่น ให้นักเรียนพูดแนะนำตัวเองในสถานการณ์ที่ครูกำหนด
5. การเล่านิทาน อาจจะเป็นนิทานที่ครูแต่งเองหรือจากนิทานพื้นบ้านทั่วไปก็ได้
6. การแสดงละคร เช่น ครูอาจกำหนดให้นักเรียนออกมาแสดงท่าทางให้ตรงกับเรื่องที่จะสอน
7. การใช้ข้อความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ
8. กิจกรรมการประกวดต่าง ๆ เช่น การประกวดอ่านทำนองเสนาะ ประกวดแต่งคำขวัญ

9. กิจกรรมการแข่งขัน เช่น แข่งขันทายสีนวน แข่งขันพูดเล่าเรื่อง
10. การทำสมุดภาพประกอบบทเรียน เช่น ภาพอาหารในวรรณคดี ภาพสถานที่จากนิราศต่าง ๆ
11. การจัดนิทรรศการ หรือป้ายนิเทศ เช่น นิทรรศการสุนทรภู่ นิทรรศการจดหมายเหตุต่าง ๆ
12. กิจกรรมการอภิปราย ได้ว่าที่
13. การเชิญวิทยากรมาพูดในเรื่องที่น่าสนใจ เช่น การอ่านทำนองเสนาะ การเขียนจดหมายราชการ

สุจริต เพียรชอบ (2531) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง เช่น การฟังเพื่อจับใจความสำคัญจากการบรรยาย การฟังโอวาหรือบทกวี
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด เช่น การฝึกพูดตอบคำถาม การเล่านิทาน การฝึกพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การมอบหมายให้ทำบรรณานีทัศน์ หนังสือ การฝึกอ่านประกาศ การฝึกวิจารณ์เรื่องที่อ่านอย่างมีหลักเกณฑ์
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน เช่น การเขียนอนุทิน การเขียนบทละครเพื่อแสดงเอง การแต่งบทร้อยกรองประเภทต่าง ๆ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยแบ่งออกเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักภาษาไทย และกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวรรณคดี ซึ่งสามารถสรุปตัวอย่างกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ คือ

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย
  - 1.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง เช่น ฟังรายการสนทนา ฟังปาฐกถา ฟังการอภิปราย
  - 1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด เช่น การสัมภาษณ์บุคคล การ

จัดรายการวิทยุ การได้วาที

1.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การรายงานเกี่ยวกับหนังสือที่ได้อ่าน การฝึกอ่านข่าว การประกวดอ่านทานองเสนาะ

1.4 กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน เช่น การเขียนคำขวัญ การทำสมุดคำประพันธ์ การประกวดเรื่องสั้น

2. กิจกรรมเกี่ยวกับหลักภาษาไทย เช่น

1.1 การให้รวบรวมคำที่มักเขียนผิด หรืออ่านผิด

1.2 การจัดรายการได้กลอนสด

1.3 การแข่งขันสะกดคำยาก

1.4 การเล่นเกมการประสมคำ

1.5 การจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับหลักภาษาไทย

1.6 การจัดกิจกรรมตอบปัญหาหลักภาษาไทย

3. กิจกรรมเกี่ยวกับวรรณคดีไทย เช่น

1.1 การจัดนิทรรศการตัวละครในวรรณคดี

1.2 การจัดแสดงดนตรีขับร้องเพลงจากวรรณคดีไทย

1.3 การแสดงเชิดหุ่น การเห่เรือ การขับเสภา

1.4 การเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับประวัติวรรณคดี

1.5 การจัดกิจกรรมทายคำศัพท์

1.6 การจัดทัศนศึกษาในลักษณะวรรณคดีสัญจร

1.7 การทำสวนดอกไม้ในวรรณคดี

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยสามารถทำได้
อย่างหลากหลาย เนื่องจากธรรมชาติของรายวิชาที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านความรู้
ทักษะ และเจตคติ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาด้านความรู้ในเรื่องของหลักภาษา ด้าน
ทักษะในเรื่องของการใช้ภาษา การฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และด้าน
เจตคติจากเรื่องของวรรณคดี เพราะฉะนั้นหากครูผู้สอนรู้จักเลือกใช้กิจกรรมการเรียน
การสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบทเรียนแล้ว วิชาภาษาไทยจะเป็นวิชาที่สามารถ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลายรูปแบบ ซึ่งความหลากหลายของกิจกรรมการเรียน

การสอนนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในทุกคาบเรียน และผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นด้วย

7. ทักษะในการสอน

ทักษะในการสอนเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดประสงค์ ดังที่สัจจันต์ วิชาสีรานนท์ (2524) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ครูต้องรู้ทักษะในการสอน สรุปได้ว่า การที่ครูรู้เทคนิคและวิธีการของวิธีสอนหรือกิจกรรมการสอนหลาย ๆ แบบ จะทำให้สามารถนำไปใช้หรือดัดแปลงใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ การที่ครูมีทักษะในการสาธิต การอธิบาย การใช้คำถาม รวมทั้งมีทักษะในการใช้สื่อการสอน จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดขึ้นมีความน่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวว่า "ทักษะการสอน คือ บรรดาวิธีการต่าง ๆ ที่ครูจะใช้ในการสอนในช่วงหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยทักษะหลายทักษะด้วยกันมาช่วยทำให้บทเรียนที่ครูสอนน่าสนใจ และเด็กเกิดการเรียนรู้ได้แจ่มชัดขึ้น"

ทักษะในการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับครูภาษาไทย เนื่องจากวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่เน้นการฝึกทักษะทางภาษา เมื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความชำนาญในการใช้ภาษา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้น ครูภาษาไทยจึงควรศึกษาทักษะในการสอนอย่างกว้างขวาง เพื่อเลือกใช้ทักษะในการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งทักษะในการสอนโดยทั่วไปนั้นมีมากมายหลายทักษะด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้เลือกเฉพาะทักษะการสอนที่มีความสำคัญสำหรับครูภาษาไทย คือ เป็นทักษะการสอนที่ครูภาษาไทยจำเป็นต้องใช้อยู่เป็นประจำมานำเสนอ ได้แก่

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
2. ทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียง
3. ทักษะการอธิบาย
4. ทักษะการใช้คำถาม
5. ทักษะการเร้าความสนใจ

6. ทักษะการใช้สื่อการสอน
7. ทักษะการเสริมกำลังใจ
8. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
9. ทักษะการสรุปบทเรียน

ผู้วิจัยจะนำเสนอทักษะในการสอนตามลำดับ ดังนี้คือ

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้กล่าวถึงทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนว่า "การนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจนักเรียนให้เข้ามาสู่เรื่องที่จะเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเริ่มศึกษาบทเรียนต่อไป และนำความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูจะสอนได้"

1.1 จุดมุ่งหมายของการนำเข้าสู่บทเรียน

การใช้ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มิฉะนั้น จะเป็นการเสียเวลา นอกจากนั้นยังอาจทำให้ผู้เรียนสับสนในกิจกรรมการเรียน การสอนและเกิดความเบื่อหน่ายได้

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้เสนอจุดมุ่งหมายของการนำเข้าสู่บทเรียนไว้ กล่าวโดยสรุป คือ เพื่อเป็นการสร้างความพร้อมก่อนที่จะเรียน เพื่อนำประสบการณ์เดิมของนักเรียนมาสัมพันธ์กับแนวคิดใหม่ และเพื่อให้ผู้เรียนให้ความสนใจ และมองเห็นความสำคัญในบทเรียนต่อไป

1.2 วิธีการนำเข้าสู่บทเรียน

วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนอาจทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการกล่าวถึงในเวลาอันสมควร มีผู้เสนอวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนไว้ต่าง ๆ นานา ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การทบทวนบทเรียนเดิมให้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่ เช่น การทบทวนเนื้อเรื่อง การย่อเรื่องที่เคยสอนไปแล้ว

2. การอภิปราย เช่น ให้นักเรียนอภิปรายถึงหน้าที่ของนักเรียนที่ดี

3. การสนทนาซักถาม เช่น ให้นักเรียนช่วยยกตัวอย่างจากประสบการณ์เดิมของนักเรียน
4. การทายปัญหา เช่น ปัญหาอะไรเอ่ย หรือปัญหาที่ครูกิดขึ้นเองก็ได้
5. การเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์ที่ค้นคว้ามาจากหนังสือ ประสบการณ์ของครูเอง แต่เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เล่า นั้น จะต้องสัมพันธ์กับบทเรียนด้วย การเล่าเหตุการณ์เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ครูจะต้องเตรียมมาก่อน แต่ถ้านักเรียนเล่าได้ ครูอาจให้นักเรียนเป็นผู้เล่าก็ได้
6. การเล่านิทาน ความสำคัญอยู่ที่ผู้เล่าและการเลือกเรื่อง เรื่องที่จะนำมาเล่าควรจะเป็นเรื่องใหม่ ๆ ที่นักเรียนไม่เคยฟังมาก่อน และนิทานควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน โดยนิทานนั้น ๆ อาจจะค้นคว้ามาจากหนังสือหรืออาจแต่งขึ้นเอง หรือดัดแปลงจากเรื่องเดิม เพื่อให้เข้ากับบทเรียน
7. การร้องเพลง การร้องเพลงเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ถ้าครูร้องไม่ได้ ก็อาจจะให้นักเรียนร้อง หรืออาจเปิดเทปให้นักเรียนฟัง
8. การแสดงบทบาท การแสดงบทบาทครูควรเตรียมเด็กมาก่อน และไม่จำเป็นจะต้องเขียนบทอย่างละเอียด อาจให้นักเรียนได้ฝึกแสดงออกตามสติปัญญาของเด็กเอง ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนบทหรือเหมือนเนื้อเรื่องทุกคน
9. การใช้สื่อการสอน การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีนี้ จะได้ผลมาก และนำมาใช้ได้มากมายหลายวิธี เช่น การใช้ภาพ แผนภูมิ หุ่นจำลอง บัตรคำ แถบประโยค ของจริง สไลด์ เป็นต้น

1.3 เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียนทำได้หลายลักษณะ และแต่ละวิธียังอาจมีเทคนิคเฉพาะซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. เส้นอุปกรณที่สัมพันธ์กับเนื้อหา
2. เชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนให้เข้ากับเรื่องที่
จะสอน
3. ขยายเรื่องโดยเริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ ไปหาหัวข้อใหญ่

4. ทำเรื่องกว้างให้แคบลงโดยเบนจุดสนใจไปสู่เรื่องที่จะเรียน
5. ให้นักเรียนทำงานสิ่งที่สัมพันธ์กับบทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียนแต่ละเรื่อง ครูควรศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอน ให้กระจ่างเพื่อจะได้พิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับบทเรียน และครูควรเปลี่ยนวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนแต่ละครั้งให้แตกต่างกัน ไม่ควรใช้วิธีเดียวซ้ำ ๆ จะทำให้การนำเข้าสู่บทเรียนน่าเบื่อหน่าย ครูควรจะคิดหาวิธีการสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้การนำเข้าสู่บทเรียนมีประสิทธิภาพ และน่าสนใจทุกคาบเรียน

2. ทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียง

เนื่องจากครูภาษาไทยมีบทบาทในการพัฒนาวิธีการใช้ภาษาไทย และแก่นักเรียนที่ใช้ภาษาไทยผิดพลาด ครูภาษาไทยจึงควรเป็นผู้มีทักษะการใช้ภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเป็นอย่างดี ครูควรใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยเฉพาะการพูดซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ครูภาษาไทยต้องใช้ในการอธิบาย บรรยาย และสื่อความในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจึงควรมีทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียงในการพูดให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ได้สรุปพฤติกรรมทางด้านภาษาและการใช้วาจาและน้ำเสียงที่ครูภาษาไทยควรมีไว้ ดังนี้

- "1. เสียงดังฟังชัดเจน
2. ออกเสียง ร, ล และควมกล้ำได้ถูกต้อง
3. น้ำเสียงมีเสียงสูงต่ำตามเนื้อหาที่สอน
4. เน้นเสียงในที่ที่ควรเน้น
5. พูดมีหางเสียงพอสมควร
6. ใช้ถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล ไพเราะ
7. ใช้ภาษาพูดกับนักเรียนได้เหมาะสม
8. ใช้น้ำเสียงแสดงอารมณ์ได้ดี
9. ใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องตามความนิยม
10. วาจาและน้ำเสียงที่พูดนั้น เข้ากับกาลเทศะ"

โดยธรรมชาติแล้ว นักเรียนจะดูแบบอย่างการใช้ภาษาไทยจากครูภาษาไทยเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นครูภาษาไทยควรระวังการใช้ภาษาเป็นพิเศษ และยังคงควรฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมอีกด้วย ในปัจจุบันปัญหาในการใช้ภาษาที่สำคัญที่พบกับครูภาษาไทยและนักเรียน คือการออกเสียง ร ล และควบกล่า ครูจึงควรพัฒนาในการใช้ภาษาข้อนี้เป็นพิเศษ ส่วนการใช้วาจาในการพูดของครูนั้น ข้อควรระวังคือ อย่าใช้น้ำเสียงที่ร้ายเรี่ยจนเกินไป ควรมีการเน้นเสียงพอสมควร ใช้คำสุภาพเหมาะสมตามหลักของภาษาพูด เสียงที่พูดต้องปรับให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และวัยของผู้เรียน สำหรับอัตราเร็วในการพูดนั้นควรคำนึงถึงความยากง่ายของเรื่องที่จะสอนด้วย กล่าวคือ หากเรื่องที่จะสอนเป็นหลักการทางวิชาการที่มีความยาก หรือเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับนักเรียนครูต้องพูดให้ช้าลง ถ้าเป็นเพียงเรื่องที่จะสอนประกอบ หรือเป็นเรื่องที่นักเรียนรู้จัก และเข้าใจกันดีอยู่แล้ว ครูอาจพูดเร็วได้บ้าง ส่วนระดับเสียงในการพูดนั้น หากครูใช้เสียงสูงเกินไปจะทำให้ นักเรียนเกิดความตึงเครียดและเหนื่อย แต่ถ้าครูใช้เสียงต่ำมากเกินไปจะทำให้ นักเรียนเบื่อหน่ายและง่วงนอนได้

จะเห็นได้ว่าทักษะทางภาษา โดยเฉพาะทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียง นั้น เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสื่อสารขณะทำการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนยังได้ซึมซับแบบอย่างการใช้ทักษะทางภาษาของครูไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย เพราะฉะนั้นครูจึงควรพัฒนาตัวเองให้มีทักษะทางภาษา โดยเฉพาะทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียงให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้นักเรียนมีทักษะดังกล่าวเป็นที่น่าพึงพอใจตามไปด้วย

3. ทักษะการอธิบาย

ทักษะการอธิบายเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ครูที่สามารถอธิบายได้ดี ย่อมจะทำให้ นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะการอธิบายนั้นมีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้

3.1 ลักษณะการอธิบายที่ดี

แอนน์ นิโนจค้ำ (2522) ได้เสนอแนะว่าการอธิบายที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพของผู้อธิบาย ต้องมีความเป็นกันเอง มีความรู้ดี และมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่อธิบาย
2. ต้องรู้ระดับของผู้ฟัง และเลือกใช้คำอธิบายได้อย่างเหมาะสม
3. การลำดับเรื่องที่จะอธิบาย ควรมีการวางโครงเรื่องไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ
4. ต้องคำนึงถึง ระดับเสียง การเว้นระยะ ความเร็ว นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการลักษณะการอธิบายที่ดีไว้ สรุปได้ดังนี้

1. จะต้องให้สาระครบถ้วน
2. ใช้สำนวนภาษาง่ายไม่วกวน
3. ลำดับการอธิบายเหมาะสม คือควรจะอธิบายจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก
4. เวลาที่ใช้ในการอธิบายไม่ควรนานเกินไป
5. บุคลิกภาพของผู้บรรยายควรจะคล่องแคล่ว สีสักการพูดดี

อารมณ์แจ่มใส เพื่อช่วยให้บรรยากาศน่าเรียน

6. ควรใช้สื่อการสอนประกอบการอธิบาย เพื่อช่วยให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

ชูศรี สนิทประชากร (2534) กล่าวถึงลักษณะการอธิบายที่ดีว่า "การอธิบายที่ดีอาจจะใช้การยกตัวอย่าง มีการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยต่าง ๆ โดยให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เราสอน และอาจจะใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการอธิบายนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น"

ทักษิณี คุณาเมธี (2535) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบที่จะทำให้การอธิบายมีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า

1. การอธิบายที่มีประสิทธิภาพควรมีการจัดลำดับเรื่อง เรียงตามลำดับ และตอนใดที่ควรย้ำหนักแน่น หรือมีการสรุป ควรเตรียมไว้เป็นพิเศษ
2. การใช้น้ำเสียงและระดับเสียงควรมีจรรยา โดยใช้ลีลาการพูดให้เหมาะกับความยากง่ายของเนื้อหาที่อธิบาย ใช้ภาษาให้เหมาะกับระดับความรู้และประสิทธิภาพในการรับรู้ของนักเรียน
3. บุคลิกภาพของครู ควรแสดงความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนอธิบาย และแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน

3.2 การนำทักษะการอธิบายไปใช้ในการเรียนการสอน

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้จำแนกวิธีการอธิบายไว้ 2 วิธี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. แบบอนุমানวิธี หมายถึง การสอนจากกฎเกณฑ์หรือหลักการ แล้วค่อยยกตัวอย่างประกอบ
2. แบบอุปมานวิธี หมายถึง การสอนที่สอนโดยการยกตัวอย่างให้นักเรียนสังเกต แล้วให้หาข้อสรุปออกมาเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการ นอกจากนั้นวิธีการใช้ทักษะการอธิบายของครู ยังอาจสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้
  1. ใช้การเปรียบเทียบในการอธิบาย ในกรณีที่สิ่งที่จะอธิบายเป็นสิ่งใหม่ที่นักเรียนไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือเข้าใจยาก ครูอาจอธิบายโดยเปรียบเทียบความเหมือน หรือความแตกต่างกับสิ่งที่นักเรียนรู้จักอยู่แล้ว จะทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
  2. ใช้ขยายความเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ และเกิดความเข้าใจเพื่อให้ผู้เรียนจดจำได้นาน
  3. ใช้เสริมสร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียน ทักษะการอธิบายนั้น นอกจากจะใช้เพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจแล้ว ยังอาจใช้ในการสร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียนอีกด้วย แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ทักษะการอธิบายของครูเป็นสำคัญด้วย
  4. ใช้นำเข้าสู่บทเรียน
  5. ใช้ยกตัวอย่างประกอบการสอน

6. ใช้สรุปทเรียน

ทักษะการอธิบายเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝน เพื่อเกิดความชำนาญ เมื่อครูมีประสิทธิภาพในการใช้ทักษะการอธิบายที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลดีแก่ผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจต่าง ๆ ง่ายและรวดเร็วขึ้น และผู้เรียนยังจดจำแบบอย่างการอธิบายที่ดีของครูไปสู่อุปนิสัยในการเรียนวิชาต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตจริงด้วย

4. ทักษะการใช้คำถาม

การใช้คำถามเป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นในการสอน คือการใช้คำถามในการเรียนการสอนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด ทำให้มีความสามารถในการคิด มีนิสัยรักการค้นคว้า และยังเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร

4.1 ลักษณะคำถามที่ดี

แอนน์ ฟินิจ์ (2522) ได้เสนอลักษณะคำถามที่ดีไว้สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนตอบโดยใช้ความรู้ระดับต่าง ๆ ไม่ใช้เน้นแต่ความจำแต่เพียงอย่างเดียว
2. ชัดเจน ไม่กำกวม หรือวกวน และไม่ใช้ประโยคที่ซับซ้อนในการถาม
3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดและเกิดความคิดสร้างสรรค์
4. ไม่เป็นคำถามซ้อนคำถาม หรือคำถามเชิงปฏิเสธ เพราะอาจทำให้ผู้เรียนสับสนได้
5. เป็นคำถามที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน บารุง กัลต์เจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคำถามที่ดีไว้ กล่าวโดยสรุปคือ

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

1. ต้องเป็นคำถามที่เฉพาะเจาะจง และตรงกับ

หรือกระตุ้นให้นักเรียนคิด

2. ต้องเป็นคำถามที่ย้ำๆหรือท้าทายให้นักเรียนอยากตอบ

ความสนใจของผู้เรียน

3. ต้องเป็นคำถามที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและ

ได้ว่า

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) เสนอลักษณะคำถามที่ดีไว้ สรุป

1. ต้องเป็นคำถามที่มีคุณค่าและเร้าให้อยากตอบ

กระตือรือร้นที่จะตอบ

2. ควรเป็นคำถามปลายเปิด เพราะช่วยให้นักเรียนทุกคน

ว่า "อย่างไร"

3. คำถามควรเน้นให้นักเรียนบรรยาย โดยอาจใช้คำถาม

"เพราะเหตุใด"

4. ควรมุ่งถามเหตุผล ซึ่งมักจะใช้คำว่า "ทำไม" หรือ

5. ควรเป็นคำถามที่มุ่งให้นักเรียนได้ประมาณค่า

ต้องประกอบด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์

และการประเมินค่า

6. คำถามต้องช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางสมอง คือ

4.2 ประเภทของคำถาม

สรุปได้ดังนี้

ทัศน์ย์ ศุภเมธี (2535) ได้แบ่งประเภทของคำถามไว้

1. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน คำถามประเภทนี้จะ เป็นคำถามที่ง่าย เช่น คำถามที่ถามความจำ คำถามจากการสังเกต

2. คำถามเพื่อการคิดค้น เป็นคำถามที่มีขั้นตอนความคิดซับซ้อนขึ้น ได้แก่ คำถามที่เกี่ยวกับความเข้าใจ การนำไปใช้ การเปรียบเทียบ การถามเหตุผล การถามเพื่อสรุปหลักการ

3. คำถามที่ขยายความคิด เป็นคำถามที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดส่วนตัวมากที่สุด คำถามประเภทนี้ได้แก่ คำถามเชิงคาดคะเน คำถามเพื่อสนองการวางแผน คำถามเพื่อให้อิทธิพล คำถามเพื่อประเมินค่า

4. คำถามเพื่อให้นักเรียนคิด เป็นคำถามที่เน้นให้นักเรียนใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ได้แก่ คำถามเพื่อการปูพื้นฐาน การถามให้นักเรียนสรุปคำตอบ การถามให้ได้คำตอบที่ชัดเจน

4.3 หลักและเทคนิคในการใช้คำถาม

แอนน์ มินิจค์ (2522) ได้เสนอแนะหลักในการใช้คำถามไว้สรุปได้ดังนี้

1. ถามด้วยความมั่นใจ ถึงแม้บางครั้งผู้เรียนอาจไม่สามารถตอบได้ทันทีทันใด ก็ไม่ควรแสดงอาการขาดความมั่นใจในคำถามของตน และไม่ควรถามมากเกินไป
2. ความกลมกลืนในการถาม ควรใช้คำถามสลับกับกิจกรรมการสอนเป็นช่วง ๆ โดยเว้นระยะให้เหมาะสมกลมกลืนกัน
3. ถามให้เป็นภาษาพูดง่าย ๆ เพราะการใช้คำถามด้วยภาษาที่เป็นการเป็นงานมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนเห็นเป็นเรื่องยากได้
4. เว้นระยะให้คิด อย่าเร่งรัดให้ผู้เรียนตอบในระยะเวลานั้นรวดเร็วมากเกินไป
5. การเลือกถาม ควรเลือกถามผู้เรียนให้ทั่วถึง ไม่ควรเรียกผู้เรียนที่ขาดเรียนเป็นเวลานานตอบ เพราะเด็กอาจไม่มีความรู้ต่อเนื่องในช่วงเนื้อหาที่ครูถาม พยายามหลีกเลี่ยงการเรียกตอบพร้อมกันทั้งชั้น และหลีกเลี่ยงการเรียกผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องส่วนตัวบางอย่างตอบเป็นรายบุคคลมากเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกอับอายได้
6. ควรใช้คำถามหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง โดยเลือกใช้ประเภทของคำถามให้เหมาะสมกับเนื้อหา และขั้นตอนของการเรียน

7. ใช้ท่าทางและน้ำเสียง เป็นส่วนประกอบในการถาม เพื่อหลีกเลี่ยงบรรยากาศที่อึดอัด

8. ควรรับฟังคำตอบด้วยสีหน้า ท่าทางที่สร้างเหมาะสม เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เรียน ไม่ว่าคำตอบนั้นจะมีความถูกต้องมากน้อยเพียงไรก็ตาม
นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวถึงการใช้คำถามที่ดี
สรุปเป็นข้อได้ดังนี้

1. การทอดระยะหลังคำถาม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน
คิดก่อนตอบ
2. ช่วยให้นักเรียนตอบคำถามได้หลายคำตอบ และหลายคน
3. การช่วยกันค้นคว้า เช่น เมื่อนักเรียนตอบคำถามไม่ได้
ครูอาจเปลี่ยนคำถามหรือเปลี่ยนคำพูดใหม่

คำถาม

4. การกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้วช่วยตอบ
5. การอธิบายเพิ่มเติม เพื่อนำทางให้นักเรียนตอบได้ดีขึ้น
6. ควรหลีกเลี่ยงการถามซ้ำคำถามของตนเอง
7. ควรหลีกเลี่ยงการตอบคำถามของตนเอง
8. ควรจะถามคำถามก่อนเรียกชื่อนักเรียนตอบ
9. ควรถามนักเรียนให้ทั่วถึงทั้งชั้น ไม่เจาะจงเฉพาะ

คนใดคนหนึ่ง

10. ให้คำชมเชยเมื่อเด็กตอบเสร็จแล้ว
11. พยายามให้นักเรียนตอบในลักษณะที่พูดกับเพื่อนทั้งชั้น
ไม่ใช่พูดกับครูเพียงคนเดียว

จินตนา ชูนิพันธ์ (2533) ได้กล่าวถึง เทคนิคที่จะทำให้
การใช้คำถามของครูนั้นมีประสิทธิภาพไว้สรุปได้ว่า

1. คำถามที่ครูใช้ ควรเป็นคำถามที่บีบข้อความชัดเจน
ไม่ควรเป็นคำถามที่ถามข้อมูลหลายอย่างในคำถามเดียว

2. การถามคำถามควรรีให้ออกาสผู้เรียนมากที่สุด โดยเริ่มจากการตั้งคำถามกับนักเรียนทั้งกลุ่ม แล้วเว้นระยะเวลาให้นักเรียนคิดประมาณ 1-5 วินาที ก่อนเรียกให้ตอบเป็นรายบุคคล

3. การถามคำถามนั้นครูต้องถามตามลำดับและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

4. ขณะที่นักเรียนตอบครุควรรใช้เทคนิคในการฟัง ได้แก่ ให้ความสนใจคำตอบของนักเรียน ด้วยการแสดงท่าทางว่ากำลังตั้งใจฟัง ไม่ขัดจังหวะ

5. ครูควรประเมินคำตอบหลังจากนักเรียนตอบคำถามนั้นแล้ว เมื่อนักเรียนตอบผิดครุควรเปลี่ยนทิศทางการคิดของนักเรียน โดยถามคำถามสืบค้นต่อไป ควรหลีกเลี่ยงการตบสองในทางลบ เช่น ดู ตาหนี หรือแสดงสีหน้าท่าทางไม่พอใจ เมื่อนักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องครุต้องให้กำลังใจเพื่อเสริมแรงหรือให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเป็นการกระตุ้น จูงใจ ให้นักเรียนมีความมั่นใจ และใฝ่รู้เพิ่มขึ้น

4.4 ประโยชน์ของคำถาม

ประโยชน์ของคำถามที่ใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ช่วยเสริมสร้างความสามารถทางความคิดให้แก่ผู้เรียน การสอนที่ปราศจากคำถามจะไม่สามารถเพาะนิสัยการคิดที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้
2. ช่วยเร้าความสนใจ ทั้งนี้ครุอาจใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ในทุกขั้นตอนที่สอน
3. คำถามที่ดีทำให้เกิดการอภิปรายต่อเนื่อง จะเป็นการขยายความคิดและแนวทางในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
4. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ควรระมัดระวังอย่าให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนการสอนแต่เพียงการเป็นผู้ตอบคำถามเท่านั้น
5. ช่วยเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่
6. ก่อให้เกิดการค้นคว้า และสำรวจความรู้ใหม่ การใช้คำถามที่ดีจะช่วยปลูกฝังนิสัยรักการค้นคว้าให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้

7. ช่วยให้การเรียนการสอนกระชั้นยิ่งขึ้น ในการนี้ที่ใช้คำถามทบทวน หรือสรุปเรื่อง

8. ใช้วัดผลความเข้าใจ และความรู้ความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งวัดผลการสอนขั้นสุดท้ายว่า เป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้เพียงใด

ทักษะการใช้คำถามเป็นทักษะที่สามารถใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ซึ่งสามารถใช้ถ่ายทอดความรู้ สร้างความเข้าใจ ตลอดจนกระตุ้น และเร้าความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งยังใช้ในขั้นสรุปบทเรียนซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา และประการสำคัญ ทักษะการใช้คำถามยังสามารถนำมาใช้ในชั้นประเมินผลได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจึงควรศึกษาและฝึกฝนทักษะการใช้คำถามให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้ได้ผลสูงสุด

5. ทักษะการเร้าความสนใจ

สาเหตุสำคัญที่นักเรียนให้ความสนใจต่อบทเรียนน้อย เกิดความเบื่อหน่าย คือ ตัวครูที่ไม่สามารถชักจูงให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียนได้ตลอดชั่วโมง การเร้าความสนใจจึงเป็นทักษะที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งจะสอดคล้องกับคำจำกัดความของคำว่า ทักษะการเร้าความสนใจที่ วิชัย ดิษฐ์สระ (2520) กล่าวไว้ว่า "ทักษะการเร้าความสนใจ หมายถึง การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น สนใจที่จะเรียนหรือติดตามการเรียนการสอนตลอดเวลา"

5.1 จุดประสงค์ของทักษะการเร้าความสนใจ

นมคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวถึงจุดประสงค์ของการเร้าความสนใจในการเรียนการสอนไว้ สรุปได้ว่า การเร้าความสนใจในการเรียนการสอนทำขึ้นเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้สนุกสนานน่าเรียน เพื่อให้ นักเรียนสนใจในบทเรียนและเพื่อสร้างความมั่นใจในการสอนให้แก่ครู

5.2 วิธีการเร้าความสนใจ

แอนน์ นิธิจคำ (2522) ได้เสนอวิธีการเร้าความสนใจในการเรียนการสอนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การเร้าความสนใจด้วยบุคลิกภาพของครู ครูควรจะมีลักษณะแคล่วคล่องว่องไว แจ่มใสเป็นกันเองกับเด็ก ขณะสอนครูควรมีการเคลื่อนไหวบ้าง น้ำเสียงพูดควรจะมีการเปลี่ยนลีลา ให้มีจังหวะในการพูด มีการเน้นเสียง เปลี่ยนความดังของเสียง และควรจะมีการแสดงออกทางสีหน้าหรืออวัยวะส่วนอื่นของร่างกายด้วย

2. การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน การสอนถ้าครูพูดคนเดียวตลอดเวลา เด็กย่อมเบื่อหน่าย ฉะนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบคำถาม ยกตัวอย่างประกอบ แสดงความคิดเห็น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูด ได้มีส่วนร่วมในบทเรียน ก็จะช่วยให้การเรียนสนุกสนานขึ้น และยังช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนของตนด้วย

3. การใช้สื่อการสอน เช่น การให้นักเรียนเล่าเรื่องจากภาพ เรียงลำดับเรื่องราวจากภาพ จับคู่คำศัพท์จากบัตรคำ

4. การร้องเพลง การร้องเพลงช่วยเร้าความสนใจนักเรียนได้ดี โดยเฉพาะถ้าครูร้องให้นักเรียนฟัง แต่จะต้องเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโดยตรง หรือเป็นเพลงที่สามารถโยงเข้าสู่เรื่องที่จะสอนได้ ปกติการร้องเพลงควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 1-2 นาที ถ้าจะให้สนุกยิ่งขึ้นควรมีท่าทางประกอบด้วย ถ้าครูร้องเพลงไม่เป็นก็อาจจะให้นักเรียนร้องหรือเปิดแถบบันทึกเสียง

5. การเล่าเรื่อง ควรจะเป็นเรื่องสั้น ๆ ครูอาจจะเล่าเองหรือให้นักเรียนเล่าก็ได้ แต่จะต้องเล่าให้มีชีวิตชีวา โดยใช้กิริยา สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียงให้เป็นจริงตามท้องเรื่อง

6. การทายปัญหา ควรจะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน และเหมาะกับวัยของเด็ก

7. การเล่นเกม วิธีนี้จะสนุกสนานมาก ถ้าครูอธิบายวิธีการเล่นและกติกาของการเล่นก่อน และครูสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ เด็กจะชอบมาก

8. การแสดงบทบาท วิธีนี้จะใช้เร้าความสนใจนักเรียนได้ดี ก็อยู่ที่การที่ครูชักชวนผู้แสดงบทบาทก่อน และการแสดงบทบาทนี้ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้แสดงจะต้องใช้คำพูดตามเรื่องเดิมทั้งหมด แต่สามารถจะเป็นสำนวนของผู้แสดงบทบาทพูด

เอง ตามความเข้าใจจากเรื่อง

9. การสาธิต คือ การที่ครูอาจจะให้นักเรียน หรือตัวครูเองออกมาแสดงโดยใช้สื่อการสอน เครื่องมือต่าง ๆ มาประกอบการสอนของครู เพื่อให้นักเรียนสังเกตได้และเกิดความคิดรวบยอด

10. การแสดงท่าทางประกอบของครู ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ครูควรฝึกฝนการแสดงท่าทางประกอบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้สีหน้า แขน มือประกอบการพูดหรือการเล่าเรื่อง การนั่งเพื่อเรียกร้องความสนใจในขณะที่นักเรียนคุยกัน เป็นต้น

11. การเล่าเรื่องประกอบการสอน เป็นวิธีที่สามารถดึงความสนใจของผู้เรียนให้จดจ่อกับบทเรียนได้เป็นอย่างดี แต่ครูควรใช้ระยะเวลาในการเล่าเรื่องประกอบให้เหมาะสม

12. การใช้คำถามเพื่อเร้าความสนใจ ไม่ควรใช้คำถามที่ยากจนเกินไป ควรถามเรื่องใกล้ตัว หรือครูอาจยกสถานการณ์ขึ้นมาแล้วให้นักเรียนคิดหาคำตอบก็ได้

13. การเสนอเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งอาจนำมาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ นับเป็นวิธีที่เร้าความสนใจที่ได้ผลอย่างยิ่ง แต่ควรพิจารณาเลือกเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับบทเรียนเป็นสำคัญ

14. การเปลี่ยนบรรยากาศ และสถานที่ในการเรียน โดยอาจจัดสภาพห้องเรียนใหม่ หรือนักเรียนไปศึกษานอกห้องเรียน ทั้งนี้มีข้อควรระวัง คือ ครูต้องสามารถคุมชั้นได้ จึงจะเป็นการเร้าความสนใจที่สัมฤทธิ์ผล

5.3 ประโยชน์ของทักษะการเร้าความสนใจ

ทศนิยม ศุภเมธี (2535) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทักษะการเร้าความสนใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนโดยตรง สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนนั้น ๆ
2. ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ
3. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชานั้น ๆ
4. ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง

ทักษะการเร้าความสนใจเป็นทักษะสำคัญ ที่มีส่วนช่วยให้นักเรียน การสอนดำเนินไปด้วยดี ถึงแม้จะไม่ใช่ทักษะที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ โดยตรง แต่หากขาดทักษะการเร้าความสนใจแล้ว นักเรียนย่อมจะมีสมาธิ หรือมี ความสนใจในเนื้อหาของบทเรียนในช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ครูจึงต้องใช้ทักษะ การเร้าความสนใจนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้อยู่ที่ บทเรียนให้มากที่สุด

6. ทักษะการใช้สื่อการสอน

จากแนวคิดเกี่ยวกับสื่อการสอนของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สามารถสรุปความหมายของสื่อการสอนได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุสิ่งของ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ตลอดจน วิธีการที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือใช้เป็นสื่อช่วยให้นักเรียน การสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ

ครูสามารถนำสื่อการสอนไปใช้ได้ทุกขั้นตอนของการสอน ตั้งแต่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุปบทเรียน แต่สื่อการสอนจะช่วยให้นักเรียน การสอนดำเนินไปด้วยดีเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับทางเลือกและการใช้สื่อการสอนนั้น ๆ ให้ เหมาะสมกับบทเรียนและผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.1 จุดมุ่งหมายของการใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอนให้ได้ผลดีนั้น ครูผู้สอนควรมีจุดมุ่งหมายใน การใช้สื่อการสอน เพื่อไม่ให้นักเรียนใช้สื่อการสอนนั้น ๆ เป็นการสิ้นเปลืองเวลา หรือจบ ประมาณโดยได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้ สื่อการสอนไว้สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเร้าความสนใจผู้เรียน
2. เพื่อช่วยทำให้เนื้อหาที่ยากเข้าใจง่ายขึ้น
3. เพื่อช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง

ตรงกัน

5. เพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมให้เป็น
รูปธรรมได้ง่ายขึ้น

6.2 หลักการใช้สื่อการสอน

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) ได้แบ่งหลักการใช้สื่อการสอน
ออกเป็น 4 ชั้น ตามลำดับ สรุปได้ดังนี้

1. ชั้นการเลือก จะต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน เช่น จะใช้
สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อประกอบการสอน เพื่อขยายความรู้ หรือเพื่อสรุป
บทเรียน

1.2 เลือกสื่อการสอนให้เหมาะกับวัย และสติปัญญา
ของผู้เรียน

1.3 เลือกขนาดของสื่อการสอนให้เหมาะสมกับขนาด
ของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน

1.4 ควรเลือกสื่อการสอนที่หาได้ง่ายและราคาถูก
ถ้าเป็นสื่อการสอนที่ประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้จะยิ่งดี

1.5 ควรเลือกสื่อการสอนที่สัมพันธ์กับบทเรียน

1.6 สื่อการสอนที่นำมาใช้ ควรจะทำให้เกิด
ประโยชน์คุ้มค่า เช่น ใช้ตอนขึ้นนำ แล้วอาจนำมาใช้ในชั้นสอน หรือชั้นสรุปได้อีก
นอกจากนั้นยังอาจนำมาใช้ในเนื้อหาอื่น ๆ ในชั่วโมงต่อไปได้อีก

1.7 ควรเลือกสื่อการสอนหลาย ๆ ประเภทมาใช้ในการ
การสอน เช่น ใช้ทั้งเครื่องบันทึกเสียง ภาพ แถบประวัติ ของจริง ข้อความจาก
หนังสือต่าง ๆ แต่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับบทเรียน อย่าให้มากหรือน้อยจนเกินไป

1.8 จะต้องเลือกใช้สื่อการสอนที่ปลอดภัย

2. ชั้นการเตรียม

2.1 เลือกบทเรียน แล้ววางแผนการสอนเพื่อจะ
ได้จัดเตรียมสื่อการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา

2.2 เตรียมสื่อการสอน และนำสื่อการสอนประเภท
วัสดุ สิ่งของมาทดลองใช้ก่อน เพื่อทำให้ถูกต้องก่อนการสอนจริง และเป็นกา
รสำรวจความเรียบร้อยของสื่อการสอน

2.3 จัดหาที่ตั้งสื่อการสอนให้อยู่ในตำแหน่งที่ครูใช้ได้
สะดวก และนักเรียนเห็นได้ชัดเจน

2.4 ควรจัดเก็บสื่อการสอนให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อ
สะดวกต่อการหยิบมาใช้

3. ขั้นตอนการใช้

3.1 ควรใช้ตามลำดับก่อนหลังอย่างคล่องแคล่ว และ
ให้เห็นชัดเจนทั่วชั้น สิ่งใดยังไม่ใช้ ไม่ควรแสดงไว้ล่วงหน้า เพราะจะทำให้สื่อ
การสอนไม่น่าสนใจเมื่อถึงเวลาต้องใช้

3.2 ต้องมีที่ตั้งหรือแขวนสื่อการสอนขนาดใหญ่ให้เห็น
ชัดเจน

3.3 ควรใช้ไม่ใช่สื่อการสอนประเภทกระดานดำ ภาพ
แผนภูมิ

3.4 ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอนด้วย

3.5 ครูไม่ควรยืนบังสื่อการสอน และควรชี้แจงให้
นักเรียนที่ออกมาใช้สื่อการสอนหน้าชั้นทราบด้วยว่า ไม่ควรยืนบังสายตาของเพื่อน

3.6 จัดเก็บสื่อการสอนให้เรียบร้อยทุกครั้งที่สอนเสร็จ
เพื่อจะได้นำไปใช้ได้สะดวกในโอกาสต่อไป

4. ขั้นตอนติดตามผล

ควรมีการติดตามผลการใช้สื่อการสอนหลังจากสอน
เสร็จแล้วว่า นักเรียนได้รับความรู้จากการใช้สื่อการสอนนั้นมากน้อยเพียงใด ข้อ
บกพร่องในการใช้สื่อการสอนมีอะไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการใช้สื่อการสอนใน
คราวต่อไป

จะเห็นได้ว่าทักษะการใช้สื่อการสอน เป็นทักษะที่มีความจำเป็นมาก
และสามารถนำมาใช้ได้ในทุกขั้นของการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยระดับ

มัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่เด็กไม่ค่อยให้ความสนใจ ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงจำเป็นต้องที่ครูภาษาไทยต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้สื่อการสอน เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน อันจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจเรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

7. ทักษะการเสริมกำลังใจ

แอนน์ ฟินิจค้ำ (2522) กล่าวว่า "การเสริมกำลังใจ หมายถึง การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นหรือมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนที่ขาดความมั่นใจในตัวเองได้เกิดความเชื่อ เกิดความกล้าที่จะตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมกิจกรรม และเกิดกำลังใจใหม่ที่ จะค้นคว้าและเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอ"

7.1 หลักการเสริมกำลังใจ

ในการใช้ทักษะการเสริมกำลังใจในการเรียนการสอนนี้ บังเกิดผลดี ผู้สอนควรคำนึงถึงหลักในการเสริมกำลังใจ ซึ่งหลักในการเสริมกำลังใจนี้ ทศนิษฐ์ ศุภเมธี (2535) ได้เสนอไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ควรเสริมกำลังใจทันทีที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนการสอน
2. ควรเลือกรีธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก
3. ในการเสริมกำลังใจ ครูผู้สอนต้องไม่พูดเสริมกำลังใจผู้เรียนจนเกินความจริง เพราะจะทำให้ผู้เรียนหมดความศรัทธาจนรู้สึกเฉยเมยในการเสริมกำลังใจได้
4. ควรใช้วิธีเสริมกำลังใจที่หลากหลาย ไม่ควรใช้วิธีซ้ำ ๆ จนกลายเป็นเรื่องปกติ
5. การเสริมกำลังใจควรใช้การเสริมกำลังใจทางบวก มากกว่าการเสริมกำลังใจทางลบ เพราะจะได้ผลดีกว่า

6. การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากครูเท่านั้น แต่ควรใช้วิธีให้ผู้เรียนเสริมกำลังใจด้วยสิ่งแวดล้อม เช่น การให้เพื่อนปรบมือให้ หรือให้เพื่อนตัดสินผลงาน เป็นต้น

7.2 ประเภทของการเสริมกำลังใจ

แอนน์ ฟินิจ์ค้ำ (2522) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการเสริมกำลังใจนั้น หากแบ่งตามที่มาของการเสริมกำลังใจแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การเสริมกำลังใจที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายในของผู้เรียน เป็นการเสริมกำลังใจที่เกิดจากความพอใจในผลการกระทำของตัวเอง
2. การเสริมกำลังใจจากภายนอก ซึ่งมักเป็นการเสริมกำลังใจจากบุคคลอื่นที่จะเกิดความรู้สึกกับพฤติกรรมที่ครูผู้สอนต้องการให้เป็นไปในการเรียนการสอน

นอกจากนั้น การเสริมกำลังใจยังอาจแบ่งตามวิธีการที่ปฏิบัติในการเสริมกำลังใจ ได้เป็น 2 ประเภท เช่นนั้น คือ

1. การเสริมกำลังใจด้วยวาจา เช่น การกล่าวคำชม การใช้คำพูด แสดงการยอมรับ เป็นต้น
2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง เช่น การพยักหน้า การยิ้ม การปรบมือ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการเสริมกำลังใจอาจเปรียบได้กับการให้รางวัลตอบแทนพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแสดงออกในขณะที่การเรียนการสอน เพราะฉะนั้นผู้เรียนจะมีพฤติกรรมเรียนเป็นที่น่าพอใจเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับการใช้ทักษะในการเสริมกำลังใจของครูเป็นสำคัญ

8. ทักษะการกระตุ้นให้คิด

ทักษะการกระตุ้นให้คิดเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นข้อควรระวังในการใช้ทักษะนี้ คือ ครูไม่ควรบังคับความคิดของเด็กว่าต้องเป็นไปตามแนวที่ครูคาดหวังเสมอ ความคิดของเด็กอาจมีลักษณะเฉพาะของแต่ละคน

ครูควรเน้นเพียงเมื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ในข้อตกลงที่กำหนดกันไว้
แอนน์ นิธิจ๋า (2522) ได้กล่าวถึงทักษะการกระตุ้นให้คิดไว้ สรุปได้ดังนี้

8.1 จุดมุ่งหมายของการฝึกทักษะการกระตุ้นให้คิด

1. เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดของผู้เรียน
2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดย
การแสดงความคิดเห็น
3. เพื่อให้ครูทราบพฤติกรรมในการคิดของนักเรียน เพื่อ
นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะการคิดของผู้เรียน
4. เพื่อฝึกให้ครูและนักเรียนมีใจกว้าง ยอมรับ
ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

8.2 ประเภทของการคิด

เมื่อครูจะใช้ทักษะการกระตุ้นให้นักเรียนคิด ครูควรพิจารณา
เลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะบทเรียน และผู้เรียน ซึ่งการคิดนั้นสามารถจำแนกออก
ได้หลายลักษณะ คือ

1. การคิดแบบวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้เหตุผลในการ
รวมสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏ
2. การคิดแบบจำแนกประเภท เป็นการคิดโดยใช้เหตุผล
ในการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ โดยใช้การอ้างถึงคุณสมบัติที่ร่วมกันของสิ่งนั้น ๆ
3. การคิดแบบอิงความสัมพันธ์ เป็นการคิดโดยใช้เหตุผล
ในการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่มีของแต่ละสิ่งมา
ประกอบด้วย
4. การคิดแบบสังเคราะห์ เป็นการคิดจัดรูปแบบสิ่งต่าง ๆ
ขึ้นตามแนวใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การคิดแบบวิจารณ์ญาณ เป็นการคิดที่สามารถแยก
ข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และสามารถสรุป รวมทั้งระบอข้อจำกัดของข้อมูลต่าง ๆ ได้

8.3 วิธีการใช้ทักษะการกระตุ้นให้คิด

การใช้ทักษะการกระตุ้นให้คิดอาจใช้ได้หลายวิธี ซึ่งครู

ควรมีจรรยา เลือกว่าใช้เหมาะสมกับผู้เรียน บทเรียน และควรรู้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อนำมาให้ผู้เรียนเป็นอย่างดี วิธีการใช้ทักษะการกระตุ้นให้คิด อาจทำได้ดังนี้

1. การใช้สื่อการสอน เช่น การถ่ายภาพ เพลง ของจริง เป็นต้น
2. การสร้างสถานการณ์ เช่น การสมมติเหตุการณ์ การเล่าเรื่อง เป็นต้น
3. การจัดกิจกรรม เช่น การตั้งคำถาม การทดลอง การโต้วาที เป็นต้น

9. ทักษะการสรุปบทเรียน

นพคุณ คุณาชีวะ (2530) กล่าวว่า "การสรุปบทเรียน หมายถึง การที่ครูให้นักเรียนรวบรวมความคิด จัดระเบียบความคิดความเข้าใจของตนจาก ประสบการณ์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้ถูกต้องครบถ้วน เกิดความเข้าใจตรงกัน ระหว่างครูและนักเรียนทั้งสิ้น"

9.1 จุดมุ่งหมายของการสรุปบทเรียน

การสรุปบทเรียนแต่ละครั้ง อาจมีเนื้อหา วิธีการ และ โอกาสที่ใช้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสรุปบทเรียนแต่ละครั้ง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการสรุปบทเรียน อาจแบ่งได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในบทเรียนให้ดีขึ้น
2. เพื่อรวบรวมความสนใจของนักเรียนเข้าด้วยกันก่อนจะจบบทเรียน
3. เพื่อช่วยจัดระเบียบความคิดให้กับผู้เรียน
4. เพื่อสรุปเรื่องราวที่เรียนไปแล้วเข้าด้วยกัน

9.2 วิธีการสรุปบทเรียน

การสรุปบทเรียนทำได้หลายวิธี ดังที่ นพคุณ คุณาชีวะ (2530) จำแนกไว้ สรุปได้ดังนี้

1. สรุปโดยวิธีตั้งคำถาม อาจถามเนื้อเรื่อง ถามความคิดรวบยอด หรือถามจุดสำคัญของเรื่อง
2. สรุปโดยวิธีให้อภิปราย การอภิปรายสรุปบทเรียนนี้ส่วนใหญ่ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย แล้วให้นักเรียนเป็นผู้อภิปราย
3. สรุปจากการใช้สื่อการสอน สื่อการสอนที่นำมาสรุปนั้น อาจจะเคยใช้แล้ว หรือยังไม่เคยใช้ก็ได้ แต่ควรเลือกให้เหมาะสมกับบทสรุปแต่ละเรื่อง
4. สรุปจากประสบการณ์ ประสบการณ์ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ใช้การสังเกต การสาธิต ที่ต้องการจะชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของความรู้เดิมที่ฝังเรียนจบกับสิ่งที่จะเรียนในอนาคต
5. สรุปจากการสร้างสถานการณ์สมมติ สถานการณ์สมมติเป็นสถานการณ์ใหม่ที่ให้นักเรียนได้ใช้หลักการที่เรียนแล้วมาวิเคราะห์ โดยสถานการณ์นี้อาจสร้างในรูปของปัญหาก็ได้
6. สรุปโดยวิธีเล่นเกม เกมที่ใช้ในการสรุปบทเรียนนี้อาจคิดและดัดแปลงมาจากเกมอื่น ๆ หรือดัดแปลงมาจากเกมที่เห็นในสื่อมวลชน การสรุปบทเรียนด้วยวิธีนี้ นักเรียนจะสนุกสนานมาก ข้อสำคัญคือครูจะต้องคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยให้ได้

ส่วนทัศน์ีย์ ศุภเมธี (2535) ได้เสนอวิธีการสรุปบทเรียนไว้กว้าง ๆ เพียง 2 วิธี กล่าวโดยสรุป คือ

1. การสรุปเรื่องหรือใจความสำคัญเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ขึ้น ตลอดจนเป็นการเชื่อมความรู้เก่ากับใหม่เข้าด้วยกัน
2. การสรุปแนวความคิดเห็นของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่ประสบในการเรียน เมื่อจะได้เป็นแนวทางให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

9.3 โอกาสที่จะใช้การสรุปบทเรียน

การสรุปบทเรียนไม่จำเป็นต้องทำเมื่อการเรียนการสอนจบคาบลงเท่านั้น แต่อาจใช้ได้บ่อยหลาย ๆ โอกาสดังนี้

1. เมื่อจบแต่ละความคิดรวบยอด
2. เมื่อจบกิจกรรม เช่น จบการสาธิต การแสดงละคร

การทำแบบฝึกหัด

3. เมื่อมีอุปสรรคหรือปัญหาเกิดขึ้น
4. เมื่อจบบทเรียนทุกชั่วโมง

การใช้ทักษะการสรุปบทเรียนนั้น ครูอาจเลือกใช้วิธีการสรุป และโอกาสในการสรุปที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม ซึ่งครูควรพิจารณา ดำเนินการเพื่อให้การสรุปบทเรียนนั้น ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจครบถ้วน และถูกต้องตามที่ครูคาดหวังไว้

สรุปได้ว่า ทักษะในการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรฝึกฝน ทักษะการสอนนั้นมีมากมายหลายทักษะด้วยกัน จากที่ผู้วิจัยนำเสนอมาเป็นทักษะในการสอนที่ครูภาษาไทย ำใช้อยู่เสมอ ซึ่งได้แก่ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการชี้แจงและนำเสียง ทักษะการอธิบาย ทักษะการใช้คำถาม ทักษะการสร้างความสนใจ ทักษะการใช้สื่อ การสอน ทักษะการเสริมกำลังใจ ทักษะการกระตุ้นให้คิด และทักษะการสรุปบทเรียน ซึ่งการที่ครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพียงไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับทักษะในการสอน และรู้จักเลือกใช้ทักษะในการสอน ตลอดจนมี ความชำนาญในการใช้ทักษะในการสอนเพียงไรนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทักษะกระบวนการ

1. ความหมายของทักษะกระบวนการ

วัลลภ กันทรวิชัย (2534) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ทักษะกระบวนการเป็นชื่อเฉพาะ เพราะฉะนั้นหากพยายามหาความหมายของคำว่าทักษะกระบวนการ โดยแยกศัพท์ว่า ทักษะแปลว่าอะไร กระบวนการแปลว่าอะไร แล้วนำมาต่อกันว่าทักษะกระบวนการคืออะไร ก็จะไม่ได้รับความหมายที่แท้จริงของคำว่าทักษะกระบวนการ และวัลลภ กันทรวิชัย ยังกล่าวไว้อีกว่า "ทักษะกระบวนการ มีความหมายว่า เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการทำงานที่ครบขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มแรกจนงานแล้วเสร็จอย่างดี มีคุณภาพน่าพอใจ"

ทักษะกระบวนการแตกต่างกับกระบวนการอื่น ๆ คือ ทักษะกระบวนการ เป็นกระบวนการทำงาน หรือกระบวนการปฏิบัติทั้งหมดที่ครบวงจร ส่วนกระบวนการอื่น ๆ ไม่เป็นกระบวนการทำงานที่ครบวงจร เช่น กระบวนการกลุ่มไม่ใช่กระบวนการทำงาน แต่เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การทำงานร่วมกับผู้อื่น ถือเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ทำงานได้ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดก็ไม่ใช่กระบวนการทำงาน แต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจในเรื่องที่ตนกำลังศึกษา ถึงแม้กระบวนการบางกระบวนการจะมีลักษณะของการปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น กระบวนการค้นคว้า และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่กระบวนการดังกล่าวก็ถือว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานเท่านั้น จึงไม่นับว่าเป็นทักษะกระบวนการ เพราะทักษะกระบวนการไม่ใช่กระบวนการที่ใช้สมองอย่างเดียว ไม่ใช่กระบวนการที่ดูด้วยตาอย่างเดียว แต่เป็นการทำงานที่ต้องมีขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบจึงจะเห็นได้ ซึ่งวัลลภ กันทรวิชัย ยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้อีกว่า "ทักษะกระบวนการ เป็นกระบวนการหลัก หรือกระบวนการแม่บทของกระบวนการอื่น ๆ"

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ และได้เสนอแนวการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า ทักษะกระบวนการซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่ครบวงจร มีขั้นตอน 9 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. ตระหนักรู้ในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

ทักษะกระบวนการทั้ง 9 ชั้นนี้ เป็นแนวทางหนึ่งของการเพิ่มคุณภาพให้แก่ผู้เรียน ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติทั้ง 9 ประการ อันเป็นคุณสมบัติจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต คือ มีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีคุณภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งทางส่วนตัว ครอบครัว งานอาชีพ งานสังคม และส่งเสริมการใช้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ เป็นแนวการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นวิธีการคิด วิธีการวางแผน วิธีการปฏิบัติ วิธีการประเมิน และวิธีการนำเสนอ ซึ่งในแต่ละชั้นก็จะมีวิธีการฝึกหลาย ๆ วิธีด้วยกัน จากแนวคิดของโกวิท ประชาลพฤกษ์ (2534) ประกอบกับแนวคิดของสงบ ลักษณะ (2535) สามารถสรุปลักษณะสำคัญของทักษะกระบวนการ และแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการแต่ละชั้น ได้ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นตระหนักรู้ในปัญหาและความจำเป็น

มนุษย์จะมีความกระตือรือร้นที่จะลงมือแก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องใด ๆ ก็ตาม ถ้าเขาได้รับรู้ว่าเป็นปัญหา ในการเรียนการสอนครูจึงต้องนำเสนอความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ หรือทำให้เห็นว่า ถ้าทำอย่างเต็มแล้วผลจะ

เป็นอย่างไร เพื่อให้ประเมินว่าผลการปฏิบัติเหล่านี้ เป็นที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ต้องการแล้ว สิ่งที่ต้องการคืออะไร จะต้องเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดที่จะตามมา ความรู้สึกรับปัญหาขึ้นอยู่กับทักษะพื้นฐาน ด้านการสังเกต การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสต่าง ๆ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจให้นักเรียนฟังเรื่อง รูปภาพ หรือลงมือทำ เพื่อให้เห็นจุดที่ต้องการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุง อันเป็นการตั้งจุดมุ่งหมายนั่นเอง สิ่งที่ครูอาจให้นักเรียนทำเพื่อสร้างความตระหนักและความจำเป็น เช่น การแสวงหา การติดตามข้อมูลเพิ่มเติม การอธิบายถึงสิ่งที่ต่างกัน ระบุ ประเด็นปัญหา หรือข้อสงสัยที่ควรหาคำตอบ คาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ อธิบายคุณประโยชน์หรือโทษจากปรากฏการณ์หรือของการกระทำ บอกรายละเอียดที่ตามมา ถ้าปรากฏการณ์หรือการกระทำนั้นไม่ได้รับการแก้ไข และบอกรายละเอียดที่จะเกิดขึ้นเมื่อปัญหานั้นได้รับการแก้ไข ซึ่งวิธีการนำเสนอความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็น และสิ่งที่เป็นอยู่ รวมทั้งการชี้ให้เห็นผลที่จะได้จากการปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งทางบวกและลบ อาจนำเสนอด้วย คำพูด รูปภาพ และการลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำ ให้เห็นความแตกต่าง หรืออาจให้ศึกษาข้อมูลจากรายการมาแล้วตอบคำถาม เป็นต้น และครูยังสามารถนำเสนอกรณี หรือสถานการณ์ หรือจัดสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งของเรื่องที่จะศึกษา อาจจะทำโดยใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ การแสดงบทบาทสมมติ ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน กรณีศึกษา สไลด์ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ สถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ในกระบวนการทำงานนั้น เมื่อกำหนดเป้าหมายหรือตัวปัญหาได้แล้ว ก็จะพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องกัน ต้องใช้ความคิดเชิงระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ ความสามารถในการเปรียบเทียบ จำแนก จัดหมวดหมู่ของสิ่งของต่าง ๆ แล้ว จึงหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ นำมาสังเคราะห์ สรุปเป็นหลักการ ทักษะพื้นฐาน สำหรับการสอนในขั้นนี้ คือ ทักษะการคิดแบบต่าง ๆ เช่น คิดแบบวิเคราะห์ คิดแบบสังเคราะห์ คิดแบบเหตุและผล คิดแบบความคิดรวบยอด ความคิดเชิงระบบนี้จะเป็นพื้นฐานของการนำไปสู่การวางแผนที่ดี การมีผลงานที่ดีในอนาคต และการแก้ปัญหา

ที่มีคุณภาพ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจใช้การตั้งคำถามให้นักเรียนได้ใช้ความคิด แล้วนำคำตอบมาสรุปรวมเป็นหลักการต่าง ๆ หรือหากความคิดรวบยอดนั่นเอง ทั้งนี้ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติจากพฤติกรรมซึ่ง และใช้เทคนิคการตั้งคำถามจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นครูยังอาจนำเสนอระบบเป็นแผนภูมิตาราง เป็นกระบวนการลำดับขั้นตอน นำเสนอความคิดรวบยอดและหลักการ บอกความแตกต่าง ความคล้ายคลึง บอกสาเหตุ บอกผลที่ตามมา บอกองค์ประกอบย่อย ๆ จัดลำดับความสำคัญ บอกความสำคัญขององค์ประกอบหรือเหตุการณ์ หลักการที่ได้จากความสัมพันธ์ต่าง ๆ จัดประเภท แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ กฎเกณฑ์ ระบุจุดเด่น จุดด้อย พร้อมด้วยหลักฐานหรือเหตุผล นอกจากนี้ครูยังอาจใช้การซักถามด้วยคำถามที่ให้นักเรียนวิเคราะห์ ถามหาองค์ประกอบ ถามให้จัดหมวดหมู่ ถามหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ถามถึงสาเหตุ ถามถึงผล ถามลำดับเหตุการณ์ ถามให้สรุปเป็นหลักการ อาจให้ศึกษารายกรณีแล้วตอบคำถามต่าง ๆ เช่น สิ่งที่เกิดขึ้นต่างกันอย่างไร อะไรคล้ายคลึงกัน จัดประเภทอย่างไร อะไรเข้าพวก อะไรไม่เข้าพวก อะไรเป็นส่วนประกอบ อะไรสำคัญที่สุด อะไรเป็นสาเหตุ ผลคืออะไร สิ่งใดสัมพันธ์กัน และสัมพันธ์กันอย่างไร นอกจากนั้นครูยังอาจให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลที่จำเป็น โดยศึกษาเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย

เมื่อได้ภาพรวม หลักการ หรือความคิดรวบยอดของปัญหาแล้ว ก็จะมองหาเส้นทาง ทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดผลที่ดีขึ้น โดยใช้หลักการแก้ปัญหาที่ว่า เมื่อมีปัญหาก็ให้คิดทางเลือกหลาย ๆ ทาง วิธีการสำคัญได้แก่การทำกิจกรรมระดมสมอง การคิดแบบตรงกันข้าม การคิดอย่างเปลี่ยนเงื่อนไข และความคิดใหม่วันละอย่าง วิธีการฝึกเหล่านี้ สามารถนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่มีเป้าหมายของการคิด มีจุดประสงค์ วิธีการทำและการดำเนินงานที่หลากหลาย แต่สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้เหมือนกัน

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจกระตุ้น ยั่วเยาะโดยใช้คำถามนำ แล้วเปลี่ยนเงื่อนไขหรือกำหนดข้อจำกัดในการตั้งคำถามที่ต่าง ๆ กันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดหลายแง่หลายมุม เพื่อให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถจะเป็นไปได้

หลาย ๆ ทาง นอกจากนั้นครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติ และใช้เทคนิคการตั้งคำถามจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยการกระตุ้นช่วยให้นักเรียนหาแนวทางอื่น อันเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา หรือเกิดการเรียนรู้ นักเรียนควรได้ปฏิบัติ แนวทางอื่น ๆ ด้วยวิธีการระดมสมอง ค้นหาความคิดแนวใหม่ ๆ อย่างอิสระ ที่สำคัญคือต้องระวังอย่าให้มีการประเินระหว่างการระดมสมอง เพื่อเป็นการเปิดโอกาส ให้นักเรียนคิดให้ได้ทางเลือกที่หลากหลายที่สุด

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินและเลือกทางเลือก

หลังจากสร้างทางเลือกหลาย ๆ ทางแล้ว ขั้นต่อไปก็คือการตัดสินใจ เลือกแนวทางหรือวิธีทำ โดยมีปัจจัยที่ควรคำนึงถึงประการแรก คือ เลือกทางเลือก ใดให้สอดคล้องกับลักษณะเด่น หรือความสามารถของผู้ปฏิบัติ อีกประการหนึ่ง คือ พิจารณาประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำที่จะมีผลต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งการปลูกฝังให้ นักเรียนคำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าตนเองนี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นการฝึกจริยธรรม สร้างคุณธรรมให้เกิดแก่นักเรียน ให้เห็นแก่ตัวน้อยลง จนไม่เห็นแก่ตัวเลย

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติโดยแนะนำให้เลือกทางปฏิบัติที่เด่น และมีผลดีต่อคนหมู่มาก จากทางเลือกต่าง ๆ นักเรียนควรบอกจุดเด่น และจุดด้อยของทางเลือกแต่ละทางได้ สามารถระบุทางเลือกที่เหมาะสมกับข้อจำกัดและปัจจัยที่มีอยู่ เปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ โดยบอกข้อจำกัด ปัจจัย และผลดีที่ได้รับของแต่ละทางเลือกได้ ระบุทางเลือกที่ เหมาะสมที่สุด มีข้อจำกัดน้อยและได้ผลสูงสุด ซึ่งครูอาจนำเสนอผลของการปฏิบัติ แต่ละแนวทาง ว่ามีผลดีต่อใคร อย่างไร ใครได้ ใครเสีย ใครยินดี ใคร ไม่นิติ จำนวนผู้ได้รับผลดี ผลเสีย ทั้งด้านกายภาพ ความรู้สึกและผลต่อสิ่งแวดล้อม หรือเมื่อนักเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์และมีทางเลือกมาก่อนแล้ว นักเรียนควรสรุปทาง เลือกที่เหมาะสมที่สุดโดยอาจตอบคำถามต่าง ๆ เช่น ทางเลือกแต่ละทางมีข้อจำกัด อะไรบ้าง ทางเลือกใดมีทางนำไปใช้มากที่สุดเพราะอะไร ความง่าย ความยาก ของแต่ละทางเลือกคืออะไร ถ้าเลือกแล้วจะต้องทำอะไร และมีผลอย่างไร เป็นต้น นอกจากนั้นครูควรกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันสร้างเกณฑ์ โดยคำนึงถึงปัจจัย วิธีดำเนินการ และผลผลิตเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินเลือกทางเลือก โดยการระดมสมอง อภิปราย

หรือค้นคว้าเพิ่มเติมครูให้ผู้เรียนร่วมกันประเมิน และเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือ การเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 5 ขั้นกำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นนี้คือ การสร้างภาพของงาน สร้างภาพความสำเร็จของงานอย่าง ชัดเจนเป็นตอน ๆ แล้วนำมาลำดับก่อนหลังตามระยะเวลา เป็นการสร้างแผนงานที่มี ลักษณะเฉพาะ ภาพความสำเร็จอาจสร้างเป็นคำพูด เป็นภาพ หรือการแสดงท่าทาง จริง เป็นการเน้นให้นักเรียนฝึกการคิดวางแผนที่ดี แต่ยังไม่ใช้การลงมือทำงาน ความสามารถที่ต้องการให้วัดในตัวผู้เรียนคือ การมองเห็นภาพของงานตลอดแนวอย่าง ชัดเจน

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในขั้นนี้ ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติ โดยการนำเสนอภาพที่ชัดเจน ถูกต้องตามงาน อธิบาย เงื่อนไขที่ผูกมัด เสนอเกณฑ์การกระทำที่ถูก การนำเสนอภาพของงานตามระยะเวลา เป็นภาพความสำเร็จของงานด้วยวาจา ด้วยภาพ ด้วยการแสดง เพื่อให้นักเรียนรู้การ กระทำที่ถูกตามขั้นตอน และให้เรียงลำดับได้ตามกระบวนการของงาน นำเสนอ กระบวนการของงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชาให้ตรงกับ กระบวนการของศาสตร์นั้น โดยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิด พูด เขียน และปฏิบัติ การมอบงานให้ปฏิบัติ อาจกระตุ้นให้นักเรียนคิดวางแผน เช่น วัตถุประสงค์ที่ต้องการ คืออะไร งานนี้ได้กำหนดส่วนประกอบอะไรมาให้แล้วบ้าง จะต้องค้นหาหรือได้คำตอบ อะไรตามลำดับ การที่จะได้คำตอบแต่ละขั้นตอนนั้นควรมีการปฏิบัติอย่างไร ใครทำ ทำกับใคร ที่ใด นานเท่าไร เป็นต้น ในการให้นักเรียนร่วมกันวางแผนการทำงาน ของตนเอง หรือร่วมกันวางแผนการทำงานของกลุ่มตามขั้นตอน อาจอาศัยหลักในการ นิยามดังต่อไปนี้คือ ศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขั้นตอน การทำงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดระยะเวลาการทำงาน และกำหนดวิธีการ ประเมิน

ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติด้วยความชื่นชม

ขั้นนี้ คือการลงมือปฏิบัติตามที่วางแผนไว้อย่างดีแล้ว สิ่งที่ครูควรให้ความ สำคัญเป็นพิเศษ คือ ความรู้สึกยินดีของผู้ปฏิบัติ กล่าวคือ ถ้าผู้ปฏิบัติมองเห็นว่า

ตนเองสามารถจะทำได้ ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจ และปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ดังนั้นครูจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 ประการ คือ การออกแบบงานให้เหมาะสมกับผู้เรียน และการเสริมกำลังใจให้แก่ผู้เรียนซึ่งได้แก่ คำชม รางวัล และการยกย่องต่าง ๆ ความรู้สึกประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนอยากทำมากขึ้น เร็วขึ้น และจะพัฒนาไปสู่ทักษะต่าง ๆ ได้เอง

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติโดยการทำงานให้เสร็จตามเวลา ทำงานให้มีคุณภาพ ทำงานได้ตามขั้นตอน บอกสิ่งที่จะใช้ในการปฏิบัติได้ ระบุเทคนิควิธีการปฏิบัติได้ ลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ เมื่อมีโอกาสจะรีบทำให้สำเร็จทันที โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับหรือขอร้อง การฝึกลงมือทำตามแผนที่ได้วางไว้ อาจเริ่มจากทำตามแบบ ให้ทำเอง ให้ฝึกจนคล่อง โดยครูให้กำลังใจ กระตุ้นให้ทำ กระตุ้นให้ระวังคุณภาพ เสนอแนะเมื่อจำเป็น เป็นขั้นมอบงานให้เด็กปฏิบัติ ครูอาจกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ เช่น ถ้าปฏิบัติถึงตรงนี้แล้วควรได้ผลอย่างไร จงระบุผลที่ได้รับแต่ละขั้นตอนให้ทราบ จงบันทึกกิจกรรมปฏิบัติและนำเสนอให้สวยงามน่าดู เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือในการเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้นั้น ครูควรเป็นผู้คอยดูแล ส่งเสริม และสนับสนุน

ขั้นที่ 7 ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติ

ในขั้นนี้เน้นที่การประเมินตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติ ว่าทำถูกต้องหรือไม่ ทำได้หรือไม่ในระดับใด ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองด้วยภาพ ด้วยผลงาน ด้วยความรู้สึกจากกล้ามเนื้อ และความรู้สึกภายในจิตใจ นั่นคือ ควรให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตหรือจากผลงานของตนเอง เพื่อให้ทราบผลงานของตนเอง

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติโดยการระบุข้อดี ข้อบกพร่องของการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน ระบุสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนไม่ได้ผลตามที่ต้องการ ระบุสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข เป็นกิจกรรมสืบเนื่องจากทักษะขั้นที่ 6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม เป็นการตรวจสอบผลงานเป็นระยะ ๆ สม่่าเสมอ ครูอาจคอยกระตุ้นชี้แนะให้ดูผลงานระหว่างปฏิบัติ เตือนให้ระวังอยู่เสมอ นอกจากนั้นอาจกระตุ้นด้วยคำถาม เช่น ในขั้นที่กำหนดวิธีปฏิบัติ คืออะไร ผลคืออะไร ถ้าไม่ได้ผลตามที่คาดหวัง ในขั้นนี้ อะไรเป็นสาเหตุ จงบอกผล

ที่เกิดขึ้น ระบุปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินงานแต่ละชั้น เป็นต้น ครูควรชี้
บอกให้เห็นความสำคัญของการประเมินหรือการตรวจสอบระหว่างปฏิบัติ และแนะ
แนวทางในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยเทียบกับขั้นตอนในแผนการปฏิบัติงาน หรือ
อาจให้นักเรียนอภิปรายผลการตรวจสอบในแต่ละชั้นตอนก็ได้

ขั้นที่ 8 ขั้นปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

ในขั้นนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นไปอีก แม้จะ
ทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้วในขั้นหนึ่ง ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่า งานต่าง ๆ สามารถ
ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อยู่เสมอ นั่นคือ ทำให้มากขึ้น ทำให้เร็วขึ้น แต่ใช้ทุนต่ำลง และ
วัสดุอุปกรณ์น้อยลง อย่างไรก็ตาม ครูต้องระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกทางลบ ถ้า
การปรับปรุงจะทำให้ผู้เรียนท้อถอย รู้สึกท้อไม่ได้ ควรยกเว้น แต่ควรรู้หน้าที่ให้นักเรียน
รับรู้ และกลับไปให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นในผลงานแทน

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในขั้นนี้ ครูอาจกำหนดจุดมุ่งหมาย
ที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติ โดยการระบุสิ่งที่ควรปรับปรุง ถ้าการปฏิบัติในบางขั้นไม่ได้
ผลเท่าที่ควร ให้ระบุวิธีการแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องนั้น ระบุความรู้หรือแหล่ง
ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติ ปรับปรุงการปฏิบัติให้ต่างไปจากเดิมใน
ขั้นตอนที่พบว่าบกพร่อง ตรวจสอบได้ด้วยตนเองว่าผลการปฏิบัติเป็นที่น่าพอใจ ดีขึ้นกว่า
เดิม ถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด แสวงหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะทำให้
ผลงานดีขึ้นกว่าเดิม โดยการศึกษาและทดลองใช้เทคนิคใหม่ ๆ เน้นคุณภาพของงาน
ขึ้นได้เรื่อย ๆ วิเคราะห์หาจุดที่น่าปรับปรุงได้ รับผิดชอบด้วยความยินดีและนำไปทดลอง
ครูอาจกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ เช่น ผลที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังนั้น จะต้องแก้ไข
ปรับปรุงที่จุดใด อย่างไร การปรับปรุงนั้นจะต้องไปหาข้อมูลหรือความรู้อะไร จากที่ใด
จะต้องมีการฝึกฝนเพิ่มเติมตรงจุดใดหรือไม่ จะแก้ไขอุปสรรคของการดำเนินงาน
อย่างไร เมื่อได้ปรับปรุงไปแล้ว จะดีขึ้นหรือไม่ รู้ได้อย่างไร ถ้าผลไม่ดีขึ้น
ควรทำอะไรต่อไป เป็นต้น นอกจากนั้น เมื่อนักเรียนได้นำผลจากการประเมินในแต่ละ
ขั้นตอนมาหาแนวในการปรับปรุงให้ดีขึ้นแล้ว ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือแก้ไข
ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงาน หรือขั้นตอนในแผนการปฏิบัติงานด้วย

ขั้นที่ 9 ขั้นประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ในขั้นนี้ เป็นการสรุป ทบทวน ประเมินเมื่อผลงานบรรลุตาม เป้าหมาย เจตนาธรรม และจุดประสงค์แล้ว เพื่อให้ผู้ทำทำให้เกิดความภาคภูมิใจ การ นำเสนอผลงานที่ทาสสำเร็จ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สนทนา นำเสนอ ชี้แจง เกี่ยวกับงานของเขา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความภูมิใจ ดีใจ ชื่นชม และถ้าผู้อื่น แสดงความชื่นชอบ ก็จะทำให้เพิ่มความภูมิใจยิ่งขึ้นไปอีก และจะนำไปสู่การเพิ่มพูนพัฒนา ใจมากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญข้อหนึ่งคือ การให้ผู้เรียนยอมรับตนเอง ยินดีในตนเอง ยอมรับ ระดับความสามารถตนเอง กิจกรรมในขั้นนี้มุ่งสร้างเกียรติภูมิให้บุคคล การแสดงผลงาน เป็นไปเพื่อสร้างความนิยม เป็นการให้ผู้อื่นชื่นชม ยอมรับด้วยคุณภาพของงานที่ทำมาเป็น อย่างดีแล้ว

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ อาจกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติ โดยการเสนองานอย่างสง่างาม แสดงด้วยความสัมพันธ์ อันดี ยินดีร่วมในการเสนอผลงาน อาสางานต่าง ๆ ยึดมั่นในคุณภาพของงาน ระบุสิ่งที่ทำได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ บอกผลดี คุณประโยชน์ ความสำคัญของสิ่งที่ทำ ได้สำเร็จ นอกจากนั้นยังอาจนำเสนอผลงานรวม โดยทบทวนการทำงาน หุุดคุด นำไปแสดงให้ผู้อื่นชื่นชม การประเมินผลรวมอาจทำได้เมื่อครบ 1 เรื่อง 1 หน่วย ซึ่งเด็กจะทราบวัตถุประสงค์ตั้งแต่เริ่มต้น ครูควรฝึกให้เด็กประเมินตามวัตถุประสงค์ หรือประเมินตามความสำเร็จของงานที่มีการวางแผน มีการปฏิบัติเป็นขั้นตอน เด็กควร ได้สรุปรายงานตามแนวการปฏิบัติ โดยพิจารณาความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้ ครูอาจ กระตุ้นให้เด็กตอบคำถาม เช่น ที่ทำงานครั้งนี้ เป้าหมายของความสำเร็จคืออะไร จะรู้ได้อย่างไรว่างานสำเร็จ สำเร็จมาก สำเร็จน้อย ควรใช้เกณฑ์อะไรตัดสิน ความสำเร็จที่ได้รับนี้มีประโยชน์ต่อใครบ้าง จะนำไปใช้อย่างไร เป็นต้น ในการ ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ปฏิบัติเสร็จแล้ว โดยครูเป็นผู้นำการอภิปรายเพื่อชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของการปฏิบัติงาน และครูยังควร ชี้ให้เห็นประโยชน์จากผลงานของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการนำทักษะกระบวนการมาใช้ จุดประสงค์หลักก็คือการ ทำงานที่ครบวงจร ซึ่งจากวงจรของการทำงานของทักษะกระบวนการทั้ง 9 ขั้นตอน

อาจสรุปเป็นวงจรการทำงานอย่างง่ายได้ 3 ชั้น คือ

1. ชั้นวางแผน (ตรงกับทักษะกระบวนการชั้นที่ 1-5)
2. ชั้นทำตามแผน (ตรงกับทักษะกระบวนการชั้นที่ 6-8)
3. ชั้นประเมินสรุป (ตรงกับทักษะกระบวนการชั้นที่ 9)

ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการดังกล่าวสงบ ลักษณะ (2535) ได้ให้เสนอเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการไว้ มีลักษณะดังนี้ คือ

"1. จัดกิจกรรมให้เป็นกระบวนการ ซึ่งหมายถึง การมีขั้นตอนต่าง ๆ ให้เด็กได้แสดงออกหรือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูดในการเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ได้ความรู้หลังจากทำกิจกรรมแล้ว

2. ให้น้ำหนักเด็กเกิดความสามารถเชิงกระบวนการ ซึ่งหมายถึงการปลูกฝังให้เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง ดังคำกล่าวที่ว่า แทนที่จะให้อาหารเมื่อคนหิว แต่เราควรสอนให้เขารู้จักวิธีหาอาหาร ประงอาหารมาบำบัดความหิวจะดีกว่า"

ข้อคิดเบื้องต้นที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ทักษะกระบวนการก็คือ ควรเป็นการเรียนการสอนที่ครูหลีกเลี่ยงการเป็นผู้บอกความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียน เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของเด็ก เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา และเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

3. หน้าที่และบทบาทของครูในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

ในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งหวังนั้น วัลลา กันทรักษ์ (2534) ได้เสนอแนะถึงหน้าที่และบทบาทของครูไว้ สรุปได้ว่า ครูควรเป็นผู้เรียนผ่านขั้นตอนต่าง ๆ

ของกระบวนการที่ละขั้น ๆ อย่างเข้าใจจนครบถ้วน โดยคำนึงถึงธรรมชาติของแต่ละรายวิชาและเนื้อหา และสอนให้ได้ผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่จะสอน ซึ่งแสดงว่าครูจะต้องศึกษา จุดประสงค์ของรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่จะสอน เพื่อพิจารณาให้รอบคอบว่าจุดประสงค์ของรายวิชานั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ เจตคติ หรือการปฏิบัติ ครูควรมุ่งให้ได้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักทำ รู้จักพัฒนาและมีค่านิยมที่ดีงาม ครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ คิดเป็นกระบวนการ ครูควรเข้าใจและใช้กระบวนการนั้นอยู่แล้ว และเมื่อสอนแล้วผู้เรียนควรเข้าใจและได้รับรู้ขั้นตอนและกระบวนการนั้น ๆ สามารถนำกระบวนการนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ และติดนิสัยในการใช้กระบวนการนั้นในชีวิตจริง

จิรพรม รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ กล่าวโดยสรุปคือ ถึงแม้การสอนที่เน้นกระบวนการ จะมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่บทบาทของนักเรียนก็ตาม แต่นั่นมิได้หมายความว่า บทบาทของครู และความรับผิดชอบของครูจะหมดไป แต่ครูควรมีหน้าที่และบทบาทที่ส่งเสริม และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ครูจะต้องสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง และหลีกเลี่ยงการบอกความรู้
2. ครูควรศึกษาเนื้อหาสาระที่นำมาสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อกำหนดกระบวนการขั้นต่าง ๆ ที่ต้องการให้นักเรียนฝึกได้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน
3. ครูควรกำหนดภาระงานให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้ทักษะกระบวนการหรือกระบวนการต่าง ๆ ได้
4. ครูควรยอมรับความจริงที่ว่า การเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกินเวลามากแต่ก็มีคุณค่ามาก เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นระบบติดตัวไปในชีวิตจริง
5. ขณะที่นักเรียนดำเนินการตามกระบวนการแล้วมีอุปสรรค ครูควรช่วยแนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนดำเนินการต่อไปโดยไม่ให้หยุดชะงัก

6. ก่อนสอนครูควรมีความเข้าใจและใช้กระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการไว้แล้ว เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ครูควรรีใช้คำถามประเภทถามให้คิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

8. ครูควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ใช้ในกระบวนการแก่นักเรียนด้วย

4. ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

วัลลภ กันทรักษ์ (2534) กล่าวว่าในรายวิชาหนึ่ง ๆ ครูให้ผู้เรียนได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของทักษะกระบวนการมาแล้วครบทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงานที่ครบวงจร ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักนึกถึงความจำเป็น ประโยชน์ และคุณค่าของงานที่มีต่อส่วนรวมก่อนลงมือทำงานใด ๆ
2. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นหลากหลาย
3. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติอย่างมีเหตุผล โดยไม่มีความลำเอียง
4. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำงานทุกครั้ง
5. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ติดตามตรวจสอบผลงาน และปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมอยู่เสมอ
6. ช่วยฝึกให้เป็นผู้ที่มีความพอใจในการทำงาน และปฏิบัติงานทุกครั้งด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ นอก จากที่วัลลภ กันทรักษ์ ได้กล่าวมาแล้ว จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ

ทักษะกระบวนการ ยังอาจสรุปถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความคิด และความคล่องแคล่วทางร่างกายในการทำกิจกรรม
2. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานที่ครบวงจรอย่างถาวร และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ตลอดจนนำไปใช้พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตน และภูมิใจในตนเอง
4. ทำให้ผู้เรียนจะอยากทำงานด้วยตนเองมากขึ้น และอยากทำให้อัตโนมัติขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลผู้เรียนได้มีโอกาสการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้มากขึ้นด้วย
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักยอมรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างกลมกลืน
6. ทำให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยทำงานเป็นกระบวนการ และนำไปใช้สร้างความสำเร็จให้ตนเองในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กุลชาติ เรืองเดช (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอน และด้านการใช้อุปกรณ์การสอน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูด้านการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอน เมื่อแยกตามเพศ วุฒิ ชั้นที่ทำการสอน จำนวนปีที่ทำการสอน และสังกัดของโรงเรียน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอน ประชากรเป็นครูผู้สอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรี ในปีการศึกษา 2517 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอน และด้านการใช้อุปกรณ์

การสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีเพศ วุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน ระดับชั้นที่สอน และสังกัดโรงเรียนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนไม่แตกต่างกัน และอาจกล่าวได้ว่าครูที่มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนมากก็ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมากด้วย

นรา บุรณรัช (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจ และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจ และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจ และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น เพศ วุฒิ และประสบการณ์การสอน ประชากรเป็นครูที่สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนต้น และมีธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 35 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจที่ครูใช้มากคือ ประเภทการนำเทคนิค กระบวนการและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ ที่ใช้น้อยที่สุด คือ ประเภทยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมที่ครูใช้มาก คือ ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนตอบ ที่ใช้น้อยที่สุดคือนักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม ครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาจะมีพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจมากกว่าครูระดับมัธยมศึกษา และครูเพศหญิงจะมีพฤติกรรมการสอนด้านจูงใจมากกว่าครูเพศชาย ส่วนครูที่มีวุฒิต่างกันและประสบการณ์การสอนต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน สำหรับพฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนั้นไม่ขึ้นกับระดับชั้น เพศ วุฒิ และประสบการณ์ของครู

สุวรรณา เนตยากร (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขต หน้าที่ และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ของครูมัธยมศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา ทำการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 230 คน และผู้ปกครองทั้ง 230 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความเห็นคล้อยกันว่า ทักษะในการสอนที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับครู

คือ ทักษะการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ การใช้ภาษาในการสื่อความหมาย การตั้งคำถามและตอบคำถามอย่างเหมาะสม การควบคุมชั้นเรียนได้ดี และการให้งานและตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับลักษณะที่พึงปรารถนาที่ครู นักเรียน และผู้ปกครองเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับครู คือ ครูควรมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสุภาพ เสียงดังชัดเจน พูดจาสุภาพ มีลักษณะเป็นผู้นำ ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผล รักและศรัทธาในอาชีพครู เลื่อมใสในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสามัคคี และมีความคิดริเริ่ม นอกจากนี้ ยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี คือ ครูควรมีความยุติธรรม ตั้งใจสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน รู้จักระงับอารมณ์ เป็นผู้มีความรอบรู้ดี มีเหตุผลและแต่งกายสุภาพ

สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูผู้สอนภาษาไทย และผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนภาษาไทย และผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านโครงสร้างและเนื้อหารายวิชา ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นด้วยในระดับมากกับการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น การสอนภาษาไทยโดยการสัมพันธ์ทักษะ ความจำเป็นในการแจ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่วนวิธีสอนที่ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่าเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสอนในระดับมาก ได้แก่ การฝึกทักษะ การแบ่งกลุ่มค้นคว้า การแสดงบทบาทสมมติ และเห็นด้วยในระดับมากเช่นกันว่า ครูที่สอนวิชาภาษาไทยควรใช้แผนการสอนที่ครูจัดทำ หรือแผนการสอนที่หมวดวิชา จัดทำ สำหรับความคิดเห็นในด้านการวัดและการประเมินผล ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นด้วยในระดับมากกับหลักการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ส่วนวิธีการวัดผลที่ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นด้วยในระดับมาก คือ วิธีวัดผลโดยวิธีให้ทำข้อทดสอบ ตรวจแบบฝึกหัดรายงานการสอบถาม

ชินะวัฒน์ ชื่นเดชะ (2526) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แนวโน้มของหลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในช่วงพุทธศักราช 2530 - 2540" จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา จำนวน 20 คน โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด คือการเรียนการสอนที่เน้นการทำงานกลุ่ม จะเน้นการเรียนจากสังคม และสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ด้านสื่อการสอน หนังสือเรียนมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดที่จะมีเนื้อหาตรงจุดประสงค์ของหลักสูตร มีความถูกต้องของตัวสะกดการันต์ และมีการสร้างบทเรียนขึ้นให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตร ส่วนสื่อการสอนอื่น ๆ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดที่จะใช้หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยมีแนวโน้มจะเป็นไปได้มากที่สุดที่จุดประสงค์ของการประเมินผลจะเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการนำไปใช้และทักษะทางภาษา และเนื้อหาคำความสามารถในการใช้ภาษาไทย ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ความสามารถในการตีความ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ส่วนวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลมีแนวโน้มจะเป็นไปได้มากกว่าจะมีการใช้วิธีการและเครื่องมือหลาย ๆ แบบ เนื้อหาได้ตรงตามจุดประสงค์ทุก ๆ ข้อ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากกว่าจะเป็นแบบอิงเกณฑ์ตามจุดประสงค์

ทองสุข รวยสูงเนิน (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทย ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ในเรื่อง การใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอน ต่ำกว่า 10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูสอนวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรปีการศึกษา 2525 สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน โดยที่ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการ

ใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอน วิธีการสอนที่ครูใช้มากที่สุด คือ บอกรายละเอียดหรือบรรยาย วิธีการสอนที่ครูไม่ปฏิบัติเลยคือ วิธีการจัดสถานการณ์จำลอง เทคนิคการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูบอก อธิบาย หรือบรรยายเป็นรายละเอียดก่อนแล้วสรุปเป็นเกณฑ์ ใช้สำนวนภาษาเหมาะสมกับวัย ใช้คำถามแสดงความคิดเห็น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติจริงทุกคน พฤติกรรมการสอนด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการนำเสนอ พฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือการใช้บัตรคำ และสื่อมีขนาดเหมาะสม ชัดเจน ถูกต้อง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป พบว่าพฤติกรรมการสอนของครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 พฤติกรรม คือ ด้านการใช้เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนด้วยตนเองและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เศารันลิน วรรมศิริ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวโน้มของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากตัวอย่างประชากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 22 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย จากตัวอย่างประชากรครูภาษาไทยที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยแบบสอบถามอีกชุดหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกันในระดับมากที่สุด ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้แก่แก่นักเรียนนั้น โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ใช้หลักการฝึกปฏิบัติจริง มีการวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม ประหยัดและเกิดประโยชน์ ฝึกให้มีความรับผิดชอบ ควรจัดทำคู่มือครูหรือแนะแนวทางการจัดกระบวนการกลุ่มมาใช้ฝึกกิจกรรมทักษะทางภาษา ควรเป็นกิจกรรมที่ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตาม ควรเป็นกิจกรรม

ที่ฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ เน้นความเป็นประชาธิปไตย และฝึกการแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง ให้นักเรียนค้นหาวิธีการและคำตอบด้วยตนเอง

ฉวีวรรณ จารุวัฒน์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพของการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตจังหวัดชุมพร" โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบ ปัญหา และอุปสรรคของการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชุมพร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้อำนวยการ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ครูภาษาไทย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ สังเกตการสอนและการทำงานของครูภาษาไทย และศึกษาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความแตกต่างกันตามสภาพของโรงเรียน ครูภาษาไทยส่วนใหญ่ต้องการการนิเทศให้มากขึ้น การบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนและของหมวดวิชาภาษาไทย ใช้วิธีการประชุมแสดงความคิดเห็นและแบ่งงานให้รับผิดชอบ การวัดผลและการประเมินผลพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนเห็นว่า คุณลักษณะของครูภาษาไทยและการปรับปรุงวิธีสอนจะมีผลต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน นักเรียนมีความเห็นว่าผลการเรียนของนักเรียนจะดีถ้าครูภาษาไทยสอนและอธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างละเอียด ใช้อุปกรณ์การสอน ให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดบ้าง มีวิธีสอนที่ดี เอาใจใส่ให้นักเรียนให้ทั่วถึง หากความรู้พิเศษอื่น ๆ มาให้นักเรียน ใช้เกมและกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนบ้าง สอนให้เต็มเวลา ตั้งใจสอน และมีอารมณ์ขัน

สมชาย สานียงงาม (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 6" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหา ด้านหนังสือเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการประเมินผล และด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนรับรู้ว่ามีปัจจัยทุกด้านเป็นปัจจัยที่ผลต่อความสนใจในการเรียนมาก ปัจจัยในด้านครูผู้สอนที่นักเรียนรับรู้ว่าเป็นปัจจัยที่มีต่อความสนใจมากที่สุด คือ ครูผู้สอนมีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี ส่วนปัจจัยในด้านครูผู้สอนที่มีผลต่อความสนใจมากที่สุด คือ ครูผู้สอนที่มีเสียงดังฟังชัด สื่อสารได้เข้าใจง่าย และมีความยุติธรรม ในด้านการจัดกิจกรรมการสอน ปัจจัยที่นักเรียนรับรู้ว่ามีผลต่อความสนใจมากที่สุด คือ การบรรยายโดยครูผู้สอน การสาธิตโดยครูผู้สอน แล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ปัจจัยข้อที่นักเรียนรับรู้ว่ามีผลต่อความสนใจมากที่สุด คือ รูปภาพ แผนภูมิ และแผ่นเสียงหรือเทป ด้านการประเมินปัจจัยที่นักเรียนรับรู้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจมากที่สุด คือ การให้คะแนนจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย และการใช้คำถามระหว่างการเรียนการสอน

จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้ทักษะกระบวนการ และปัญหาในการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูสุขศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร โดยส่วนรวมและรายด้านครูสุขศึกษาใช้ทักษะกระบวนการในการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาในการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร โดยส่วนรวมและรายด้านมีปัญหาในการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนอยู่ในระดับน้อย อย่างไรก็ตามยังพบว่า ครูผู้สอนยังมีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ รวมทั้งปัญหาในด้านคู่มือเอกสารที่ใช้ค้นคว้าในการจัดกิจกรรมการสอน ด้านงบประมาณสนับสนุนการเรียนการสอนโดยดำเนินการนี้สอดคล้องตามผลการเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษาที่เน้นทักษะกระบวนการ

สมคิด อยู่แก้ว (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรเขตการศึกษา 5" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ เกี่ยวกับทักษะกระบวนการในการสอน

การใช้ทักษะกระบวนการในการสอน และปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของ ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้ หลักสูตร เขตการศึกษา 5 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบ ทดสอบ แบบสังเกตการสอน และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับ ทักษะกระบวนการในการสอนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ด้านการใช้ทักษะกระบวนการใน การสอน ส่วนมากใช้เทคนิควิธีการสอนโดยการใช้คำถาม และการสอนด้วยกระบวนการ กลุ่ม การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนแต่ละชั้น ครูผู้สอนทั้งหมดใช้ทักษะกระบวนการ ในการสอนชั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น และชั้นที่ 6 การปฏิบัติด้วยความ ชื่นชมทุกครั้งในการสอน และปฏิบัติในชั้นที่ 4 การประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือก น้อยที่สุด และพบว่าครูผู้สอนส่วนมากไม่สามารถใช้ทักษะกระบวนการในการสอนได้ครบ ทุกกระบวนการในแต่ละครั้งของการสอนหรือในแต่ละ 1 หน่วยย่อยการเรียนรู้ แต่สามารถ สอนได้ครบกระบวนการเมื่อจบ 1 หน่วยการเรียนรู้ ด้านปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการใน การสอนพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น

เขามา นิตยภัทน์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษา การใช้ทักษะกระบวนการ ในการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใน โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ เขตการศึกษา 6" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการใช้ทักษะกระบวนการ และปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่ง ชาติ เขตการศึกษา 6 ที่ผ่านการอบรมแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยครูผู้สอน พระพุทธศาสนา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตการสอน แบบสอบถามสำหรับครู และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ผล การวิจัยพบว่า ด้านการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน ครูส่วนมากใช้วิธีสอนแบบ บรรยาย การใช้คำถาม และกระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการชั้นที่ครูใช้มากที่สุด

คือ ชั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น ที่ใช้น้อยที่สุด คือ ชั้นที่ 4 ประเมิน และเลือกทางเลือก ส่วนด้านปัญหาในการใช้ทักษะกระบวนการพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหา เกี่ยวกับการได้รับหนังสือ และเอกสารไม่เพียงพอ ได้รับโอกาสเข้าอบรมสัมมนาบ่อยเกินไป และมีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการ

ศุภานิชฌ์ อาศุภานิชฌ์พันธ์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษา พฤติกรรมการสอนภาษาไทยที่พึงปรารถนาของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 1 " โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนภาษาไทยที่พึงปรารถนาของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต การศึกษา 1 ในด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียน การสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน และการควบคุมชั้นเรียน ตามการรับรู้ของครูภาษาไทยและนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ครู ภาษาไทยและนักเรียนรับรู้ว่าการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนและการควบคุมชั้นเรียน เป็นพฤติกรรมการสอนที่ปรารถนาให้เกิด ขึ้นในระดับมาก และพบว่า การรับรู้ของครูภาษาไทยดีเด่นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนข้อที่ ปรารถนาให้เกิดขึ้นส่วนใหญ่สอดคล้องกับการรับรู้ของครูภาษาไทยและนักเรียน

อภิญญา ศิริพันธ์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอน โดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุขศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอน โดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต พฤติกรรมการสอน และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตัวอย่างประชากร ได้แก่ ครู ผู้สอนสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 32 คน ทำการวิจัยโดยผู้วิจัยเข้าสังเกต การสอนในห้องเรียนด้วยตนเองโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ตัวอย่างประชากรตอบ โดยผู้วิจัยเป็นคนที่แบบสอบถาม ไปส่งและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้ทักษะ

กระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาได้ใช้ทักษะกระบวนการขั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นมากที่สุด และใช้ทักษะกระบวนการขั้นที่ 4 ประเมิน และเลือกทางเลือกน้อยที่สุด ด้านวิธีการสอนส่วนใหญ่ครูผู้ศึกษาใช้การบรรยาย และกระบวนการที่ใช้มากที่สุดในการสอน คือ กระบวนการกลุ่ม ส่วนด้านปัญหาในการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนผู้ศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการจัดทำแผนการสอน วิชาผู้ศึกษาที่เน้นการใช้ทักษะกระบวนการ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เจมส์ เอ็ม คอฟฟี (James M. Coffee, 1968) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน โดยการวิจัยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนเกรดเจ็ดจำนวน 189 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรนี้เป็นนักเรียนที่มาจากรโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมือง 1 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาในชนบท 2 โรงเรียน จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง และกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากการสอบถามนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบ และแบบสอบถามในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสนใจในการอ่าน การรับรู้และความคิดเกี่ยวกับตนเอง และอุดมคติของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูง จะเป็นนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน ส่วนความสนใจในการอ่านระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ไม่มีความแตกต่างกัน

เอส บี คาน (S.B. Khan, 1969) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวแปรทางด้านจิตนิสัยของนักเรียน" วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ

ตัวแปรทางด้านจิตนิสัยของนักเรียน ซึ่งได้แก่ เจตคติที่มีต่อครู ความสนใจในวิชาการ นิสัยในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และตัวแปรอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์ทางวิชาการ 6 ด้าน ได้แก่ การอ่าน ภาษา การคำนวณเลข การแก้ปัญหา สังคมศึกษา และ วิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,038 คน แยกตามเพศคือ นักเรียนชาย 509 คน นักเรียนหญิง 529 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้การหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละรายการ ผลการวิจัยพบว่าเจตคติที่นักเรียนมีต่อครู ความสนใจในวิชาการ และนิสัยในการเรียน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โจเซฟ ซี เบลด์โซ (Joseph C. Bledsoe, 1971) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เจตคติของนักเรียนที่มีต่อครู" วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อครู การวิจัยได้แยกนักเรียนเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถทางการเรียน โดยศึกษาจากการให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำการสังเกตครูจำนวน 100 คน ใช้เวลาในการสังเกตประมาณ 4 สัปดาห์ แล้วนักเรียนให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมครูด้วยการทำรายงานการสังเกตจากแบบรายงานที่สังเกตโดยนักเรียน และทำแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อครู จากนั้นนำเอาคะแนนจากแบบวัดทั้งสองมาทำการวิเคราะห์หาค่ามัธยิมเลขคณิต ค่าความคลาดเคลื่อน และวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีเจตคติต่อครูต่างกัน ซึ่งนักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีเจตคติที่ดีต่อครูมากกว่านักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำ

โทมัส อาร์ วอทรูบา และ เพนนี่ แอล ไรท์ (Thomas R. Wortruba and Penny L. Wright, 1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วิธีพัฒนาเครื่องมือประเมินครู" การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการในการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือประเมินการสอนของครู โดยสร้างแบบประเมินครูแล้วนำไปให้นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารสถาบันศึกษา พิจารณาเพื่อให้ออกเกณฑ์ในการแยกประเภทเพื่อประเมินประสิทธิภาพการสอนและจัดลำดับข้อของพฤติกรรมออกเป็นพวก ๆ คือ สำคัญที่สุด สำคัญปานกลาง และสำคัญน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง

สามกลุ่มแยกพฤติกรรมออกเป็น 6 ประเภท คือ 1. ทักษะต่อนักศึกษา 2. การเสนอบทเรียน 3. ลักษณะส่วนตัว 4. บรรยากาศในชั้นเรียน 5. กลไกในรายวิชา 6. ทักษะต่อวิชา และมีความเห็นว่า คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของครูที่สำคัญ 9 อันดับแรก คือ 1. การให้ความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้างขวาง ถูกต้อง ทันสมัย 2. กระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น 3. มีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา 4. ส่งเสริมการสื่อสารแบบปลายเปิด 5. อธิบายแนวคิดเชิงนามธรรม และทฤษฎีต่าง ๆ อย่างชัดเจน 6. ยกตัวอย่างประกอบไว้การใช้การเปรียบเทียบและนำข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนแนวคิดต่าง ๆ 7. มีความยุติธรรมในการประเมินผล 8. เต็มใจให้ความช่วยเหลือให้นักศึกษาทั้งในและนอกเวลาเรียน 9. มีการสอนที่น่าสนใจ มีชีวิตชีวา และพบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ วิธีสอน อุปกรณ์การสอน บุคลิกภาพของครู บรรยากาศในชั้นเรียน ทักษะของผู้สอนต่อผู้เรียน ทักษะของผู้สอนต่อผู้เรียน และทักษะของผู้สอนต่อวิชาที่สอน

ริชาร์ด ไมเคิล เพจ (Richard Michael Paige, 1978)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของตัวแปรทางโรงเรียน และตัวแปรภายนอกโรงเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและไม่ใช่ทางวิชาการของนักเรียนเกรดหก" วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาผลของตัวแปรทางโรงเรียน และตัวแปรภายนอกโรงเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและไม่ใช่ทางวิชาการของนักเรียนเกรดหก ตัวแปรที่นำมาพิจารณาประกอบด้วยภูมิหลังของนักเรียน ลักษณะสภาวะแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะสภาวะแวดล้อมของโรงเรียนและห้องเรียน ชนิดของโรงเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนเกรดหกจำนวน 1,621 คน เป็นนักเรียนที่อยู่โรงเรียนในเมืองจำนวน 30 โรงเรียน และเป็นนักเรียนที่อยู่โรงเรียนในชนบทจำนวน 30 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลของการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนในการเรียนรู้

ชาร์ลี โจนส์ เบล (Shirley Jones Bell, 1984) ได้ทำ

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมการสอนเพื่อที่จะเลือกมาปรับปรุงการสอน และการจัดประสบการณ์ให้แก่ นักศึกษาครู : การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และการใช้วิธีการจูงใจในการเรียนการสอน" การวิจัยนี้เพื่อทำการศึกษาความคิดของครู

ฝึกสอน ครูที่เลี้ยงและอาจารย์นี้เทศที่มีต่อการนำหลักการในการพัฒนาการเรียนการสอน ที่เลือกมาบางข้อมาใช้ในการฝึกสอน โดยใช้วิธีการวัดผล ระเบียบวิธีสอนของครู ฝึกสอน ซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาความเชื่อมั่นในวิชาชีพ 2) การเตรียมการสอน 3) ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา 4) แบบแผนการแบ่งกลุ่ม 5) การใช้แรงจูงใจ 6) การควบคุมชั้นเรียนและวินัยในห้องเรียน 7) การใช้สื่อการสอน 8) การสังเกตการสอน 9) การให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 10) การประเมินผล ได้ทำการศึกษากับครูฝึกสอน 2 กลุ่ม เป็นการใช่วิธีแบบเก่า คือ การสังเกต และการประเมินผลธรรมดา ผลการวิจัยพบว่า การใช้วิธีการดังกล่าวไม่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา รูปแบบพฤติกรรมการสอน การใช้วิธีการดั้งเดิมโดยการสังเกตการสอนและการประเมินผลได้ผลเท่าเทียมกัน จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนเห็นความสำคัญและมีความต้องการสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้เทคนิคการใช้แรงจูงใจในการสอนที่มีความสำคัญมากพอ ๆ กับวินัยและการจัดชั้นเรียน

ทีซีซา มาเบล เดนนซีโอ (Tezesa Mabel Denunzio, 1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของนักเรียน" วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของนักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลในเขตนิวอิงแลนด์ รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 636 คน นักเรียนเหล่านี้ศึกษาอยู่ในระดับเกรด 8 ถึงเกรด 12 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของนักเรียนด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าสถิติแบบสหสัมพันธ์ และค่าความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อความเกี่ยวข้องของนักเรียนมากที่สุดคือปัจจัยด้านเจตคติต่อครู และปัจจัยที่สามารถทำนายความเกี่ยวข้องของนักเรียนได้มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเจตคติต่อครู เช่นเดียวกัน

แนนซี เฮส โอมาฮา บอย (Nancy Hess Omaha Boy, 1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของครูที่ติเลิศในวิทยาลัยชุมชนไมอามี ๓๑๖" โดยการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมของครูดีเด่นที่ได้รับการรับเลือกจากการเสนอชื่อของเพื่อนครู ว่าพฤติกรรมการสอนของเขาจะมีลักษณะ เช่นเดียวกับพฤติกรรม

การสอนของครูดีเด่นในโรงเรียนมัธยม หรือครูดีเด่นในวิทยาลัยหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนดังกล่าวมีความเหมือนกันในหลาย ๆ ทาง ซึ่งครูในระดับมัธยมศึกษาเน้นทางด้านความมีระเบียบวินัยมากกว่าครูในวิทยาลัย ซึ่งครูในวิทยาลัยนั้นมุ่งเน้นที่จะกระตุ้นให้นักเรียนได้มีความคิดที่กว้างขวางและคิดในแง่นามธรรมให้มาก ส่วนครูในวิทยาลัยชุมชนนั้นสนใจนักศึกษาเป็นรายบุคคล และพยายามช่วยเหลือให้แต่ละคนพัฒนาตนเองให้มากที่สุดเมื่ออยู่ในชั้นเรียน ครูดีเด่นทุกกลุ่มมีความคาดหวังสูงในตัวนักเรียน นอกจากนั้นพฤติกรรมที่มุ่งทางด้านความสามารถของนักเรียน มีส่วนทำให้ตัวครูประสบความสำเร็จในการสอน อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการพัฒนาตนเองของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์มากกับพฤติกรรมที่ดีของครูด้วย

ลอเรตตา มาเรีย เฮาเซอร์ (Loretta M^éria Hauser, 1991) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับวิทยาลัยครูในเรื่องความสำคัญของครูที่มีผลต่อการเรียนของนักศึกษา" จุดประสงค์ของการวิจัยนี้ คือ ต้องการศึกษาลักษณะของครูที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเต็มเวลาในวิทยาลัย ผลการสำรวจโดยใช้การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักศึกษาจากการที่ได้เรียนกับครูในห้องเรียนทุกวัน และจากการที่ได้พบครูนอกห้องเรียน พบว่า นักศึกษาแบ่งครูออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. ประเภทเอาใจใส่นักศึกษา 2. ประเภทเฉย ๆ หรือเป็นกลาง 3. ประเภทไม่ใส่นักศึกษา และมีความคิดเห็นต่อครูทั้ง 3 ประเภท ดังนี้ ครูที่เอาใจใส่นักศึกษา คือ ครูที่เตรียมสภาพแวดล้อมให้สนับสนุนการเรียนรู้ หาโอกาสที่จะให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการกระทำอย่างอื่น พฤติกรรมของครูที่เอาใจใส่นักศึกษามีผลให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจ และเกิดการพัฒนาการรับรู้ด้วยตัวเองของเขานเอง ครูประเภทกลาง คือ ครูที่กระตือรือร้นในการสอนเพียงเล็กน้อย และสนใจต่อความสำเร็จในการเรียนของนักศึกษาเพียงเล็กน้อย นักศึกษาไม่ยากเรียนกับครูประเภทนี้ ครูประเภทที่สาม คือ ครูที่ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของนักศึกษา และไม่หาโอกาสที่จะศึกษานักศึกษากาลังคิดอะไร หรืออยากจะทำอะไร นักศึกษารู้สึกต่อต้านเกลียดชัง และสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเองจากการเรียนกับครูประเภทนี้